

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЗАОЧНОЇ ТА
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній рівень «Магістр»

на тему: «**Організаційно-методичні аспекти обліку, аналізу і аудиту
формування та використання оборотних активів в Самбірського
району Львівської області**»

Виконала: студентка групи Оп – 71з

Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

КУРІЙ А.М.

(Прізвище та ініціали)

Керівник: к.е.н., доцент МИРОНЧУК З.П.

(Прізвище та ініціали)

Рецензент: _____

(Прізвище та ініціали)

ДУБЛЯНИ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЗАОЧНОЇ ТА
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Освітній ступень «Магістр»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____

(підпис)

«20» лютого 2023 року

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу студентки

КУРІЙ АЛІНИ МИКОЛАЇВНИ

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи «Організаційно-методичні аспекти обліку, аналізу і аудиту формування та використання оборотних активів в Самбірського району Львівської області»

Керівник роботи МИРОНЧУК ЗОРЯНА ПЕТРІВНА к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджена наказом ЛНУП від «17» лютого 2023 року № 33/к-с

2. Термін здачі студентом закінченої кваліфікаційної роботи до «15» січня 2023 року

3. Вихідні дані для кваліфікаційної роботи: нормативно-правові та літературні джерела за темою роботи, дані аналітичного та синтетичного обліку, річна фінансова та статистична звітність досліджуваного сільськогосподарського підприємства, Інтернет-джерела, методичні рекомендації

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

Вступ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ ФОРМУВАННЯ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА.

1.1. Економічна сутність оборотних активів, завдання їх обліку і внутрішнього аудиту.

1.2. Нормативно-правове і літературне забезпечення раціоналізації обліку, аналізу і аудиту оборотних активів.

1.3. Методика досліджень у сфері обліку і аналізу.

РОЗДІЛ 2. СТАН ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ У САМБІРСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.

2.1. Організаційно-економічна характеристика та аналіз структури й ефективності використання оборотних активів.

2.2. Методика і організація системи первинного обліку формування та використання оборотних активів.

2.3. Синтетичний і аналітичний облік руху оборотних активів підприємства.

2.4. Організація і методика аудиту оборотних активів.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ Й АУДИТУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ.

3.1. Розроблення положень з формування ефективної облікової політики в частині обліку оборотних активів.

3.2. Вдосконалення обліку і контролю оборотних активів в умовах комп'ютерних технологій.

3.3. Організація обліку і аудиту оборотних активів із застосуванням МСФЗ.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

5. Перелік графічного матеріалу: таблиці, схеми, рисунки

6. Дата видачі завдання «20» лютого 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи
1	Отримання завдання. Вивчення рекомендованої літератури по темі ДР. Написання аналітичного огляду. Вивчення об'єкту. Аналіз існуючого стану (складання програми; написання пояснювальної записки; підготовка картографічних матеріалів для дипломної роботи).	20.02.23- 30.03.23 р.
2	Розробка перспективного рішення та його обґрунтування (написання перспективної частини; виготовлення планової основи для основного варіанту роботи).	01.04.23 – 31.08.23 р.
3	Розробка та обґрунтування пропозицій щодо реалізації роботи.	01.09.23 – 31.10.23 р.
4	Кінцеве оформлення дипломної роботи (здача пояснювальної записки керівнику ДР; виправлення його зауважень; здача ДР на рецензування; кінцеве оформлення ілюстративних матеріалів, таблиць).	01.11.23 – 25.11.23 р.
5	Підготовка до захисту в ЕК. Перевірка кваліфікаційної роботи на плагіат. Пробний захист на випускній кафедрі (написання доповіді й погодження її з керівником ДР; виправлення зауважень у графічній частині).	26.11.23 – 24.01.24 р.

Студент

(підпис)

КУРІЙ А.М.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

МИРОНЧУК З.П.

(прізвище та ініціали)

УДК 631.162:232.025.12:334

93 стор. текст. частини, 10 рисунки, 21 таблиця, 50 джерел використаної літератури.

Організаційно-методичні аспекти обліку, аналізу і аудиту формування та використання оборотних активів в Самбірського району Львівської області. Курій А.М. – Кваліфікаційна робота. Кафедра обліку та оподаткування - Дубляни, Львівський НУП, 2024.

У першому розділі кваліфікаційної роботи досліджено теоретичні засади системи обліку оборотних активів у аграрних формуваннях, висвітлено особливості обліку запасів, зокрема їх оцінки, грошових коштів і дебіторської заборгованості та їх класифікацію.

Другий розділ дає оцінку виробничо-господарської діяльності та аналіз основних економічних показників діяльності досліджуваного підприємства, а також висвітлює дійсний стан організації обліку оборотних активів, зокрема методику і організацію систему первинного, синтетичного і аналітичного обліку формування та використання оборотних активів, а також організацію і методику проведення аудиту.

У третьому розділі розглянуто питання вдосконалення організаційних засад облікового процесу формування та використання оборотних активів, запропоновано основні положення з формування ефективної облікової політики в частині обліку оборотних активів, із висвітленням основних моментів запровадження внутрігосподарського (управлінського) обліку, запропоновано шляхи оптимізації облікового процесу основного виробництва продукції рослинництва з використанням комп'ютерних технологій та вивченням передового міжнародного досвіду.

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня «Магістр» присвячена вивченню питань сутності та класифікації оборотних активів підприємства, порядку відображення в обліку оборотних активів згідно національних та міжнародних стандартів як в цілому так і в Самбірського району Львівської області.

В роботі описано методику обліку запасів, зокрема їх оцінки, грошових коштів та дебіторської заборгованості; відображено процес документування та складання фінансової звітності, охарактеризовано особливості облікової політики. Описано порядок аудиторської перевірки, з'ясовано методи контролю, принципи та напрямки ефективного управління оборотними активами.

Запропоновано шляхи покращення організаційних засад обліку основного сільськогосподарського виробництва шляхом запровадження в обліковий процес більш ефективного і прогресивного програмного забезпечення українського виробництва та можливістю вивчення і використання міжнародної практики із застосуванням міжнародних стандартів фінансової звітності і обліку.

Ключові слова: оборотні активи, грошові кошти, дебіторська заборгованість, бухгалтерський облік, аудит, облікова політика, фінансова звітність, комп'ютеризація обліку

ANNOTATION

The qualification work for the educational level of "Master" is devoted to the study of the essence and classification of current assets of the enterprise, the procedure for reflecting current assets in the accounting of current assets in accordance with national and international standards both in general and in the private company «.....», Sambir district, Lviv region.

The paper describes the methodology for accounting for inventories, including their valuation, cash and accounts receivable; the process of documenting and preparing financial statements is reflected, and the features of accounting policy are characterized. The author describes the audit procedure, reveals control methods, principles and directions of effective management of current assets.

The author suggests ways to improve the organizational principles of accounting for basic agricultural production by introducing more efficient and advanced Ukrainian-made software into the accounting process and by the possibility of studying and using international practice with the application of international financial reporting and accounting standards.

Keywords: current assets, cash, accounts receivable, accounting turnover, audit, accounting policy, financial statements, computerization of accounting

ЗМІСТ

Вступ.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ ФОРМУВАННЯ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	9
1.1.Економічна сутність оборотних активів, завдання їх обліку і внутрішнього аудиту.....	9
1.2.Нормативно-правове і літературне забезпечення раціоналізації обліку, аналізу і аудиту оборотних активів.....	22
1.3.Методика досліджень у сфері обліку і аналізу.....	26
РОЗДІЛ 2. СТАН ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ У САМБІРСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	29
2.1. Організаційно-економічна характеристика та аналіз структури й ефективності використання оборотних активів.....	29
2.2. Методика і організація системи первинного обліку формування та використання оборотних активів.....	38
2.3. Синтетичний і аналітичний облік руху оборотних активів підприємства.....	47
2.4. Організація і методика аудиту оборотних активів.....	58
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ Й АУДИТУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ.....	64
3.1. Розроблення положень з формування ефективної облікової політики в частині обліку оборотних активів.....	64
3.2. Вдосконалення обліку і контролю оборотних активів в умовах комп'ютерних технологій.....	69
3.3. Організація обліку і аудиту оборотних активів із застосуванням МСФЗ.....	72
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	88

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Зважаючи на те, що оборотні активи становлять значну частину майна більшості підприємств, у сучасних умовах особлива увага приділяється питанням формування, дослідження та використання оборотних активів.

Здатність компанії виконувати виробничі плани, виконувати зобов'язання перед контрагентами, підтримувати стабільне фінансове становище та забезпечувати умови для подальшого розвитку конкурентоспроможності залежать від наявності оборотних активів та ефективного управління ними.

Суб'єктам господарювання потрібно оптимізувати обсяг оборотних активів і раціонально їх використовувати, щоб швидко та ефективно реагувати на потреби ринку та здійснювати безперервне виробництво під впливом інфляції, криз і посилення конкуренції. Незважаючи на те, що було зроблено багато теоретичних надбань, проблеми дослідження економічної сутності оборотних активів і розробки сучасних методів обліку та управління залишаються невирішеними та потребують додаткового наукового дослідження.

Дослідження теоретичних розробок і методів діяльності сільськогосподарських підприємств показало, що обрана тема є надзвичайно актуальною, але недостатньо обґрунтованою. З цієї причини необхідно провести додаткове дослідження та систематизувати отримані знання.

Мета роботи полягає в покращенні науково-методологічних і організаційних принципів обліку та аналізу оборотних активів з метою оптимізації та ефективного управління майном підприємства.

Для досягнення цієї мети необхідно вирішити наступні проблеми:

- з'ясувати, що таке «оборотні активи»;
- вивчити основні методи класифікації та оцінки оборотних активів;

визначити, як інформація про оборотні активи відображається в первинних документах та регістрах обліку;

- визначити засади обліку оборотних активів згідно з нормативною літературою та особливості їх застосування в діяльності промислового підприємства;

- провести економічний аналіз стану та структури оборотних активів, щоб визначити, наскільки змінюються основні показники;

- Визначити, наскільки добре працюють оборотні активи, щоб визначити потенційні резерви для їх зростання.

Об'єктом дослідження. Дослідження стосується поточної системи обліку оборотних активів в Україні, а також її практичного застосування на прикладі, Дослідження стосується теоретичних і організаційно-методичних основ обліку та аналізу окремих елементів оборотних активів підприємства.

Наукова новизна. Результати є науково новими, оскільки вони вирішують проблеми в обліку оборотних активів. Зокрема, вони дозволяють розробити та теоретично обґрунтувати ідеї щодо покращення визначення, класифікації та оцінки досліджуваної категорії, методів обліку та аналізу, а також інших питань.

Отримані результати мають практичне значення для розробки рекомендацій щодо вдосконалення процедур обліку та аналізу оборотних активів. Ці рекомендації можуть бути застосовані до, та інших підприємств.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ ФОРМУВАННЯ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність оборотних активів, завдання їх обліку і внутрішнього аудиту

Неухильною умовою ефективної господарської діяльності підприємства є наявність оборотних активів; разом із робочою силою ці активи є найважливішим компонентом (чинником) виробництва. Коли бізнес не має достатніх оборотних активів, його діяльність стає менш ефективною та його фінансовий стан погіршується.

Активи, які обслуговують і підтримують бізнес-процес, називають оборотними активами. Такі активи в бухгалтерському обліку включають активи, які використовуються або реалізуються протягом одного операційного циклу або року.

Сировина, матеріали, паливо, тара, швидкозношувані предмети, готова продукція, ліквідні цінні папери та грошові кошти є оборотними активами підприємства. Активи, такі як дебіторська заборгованість, витрати майбутніх періодів та незавершене виробництво, є досить особливими оборотними активами, котрі певною мірою відображують недоліки, незавершеність та нестабільність процесу виробництва.

Процеси виробництва та реалізації продукції включають оборотні активи.

Активи, які використовуються у виробничому процесі протягом одного операційного циклу, часто змінюють свою початкову форму та повністю переносять свою вартість на вартість виробленої продукції. У процесі виробництва грошові активи не беруть участі. Вони об'єднують процеси виробництва та реалізації продукції та обслуговують кругообіг капіталу підприємства.

На рис.1.1 показано кругообіг оборотного капіталу, який відбувається протягом одного операційного циклу. Спочатку грошові кошти вкладаються у виробничі запаси, потім виробляється нова продукція, яка реалізується (можливо, за допомогою комерційного кредиту, який створює дебіторську заборгованість), а

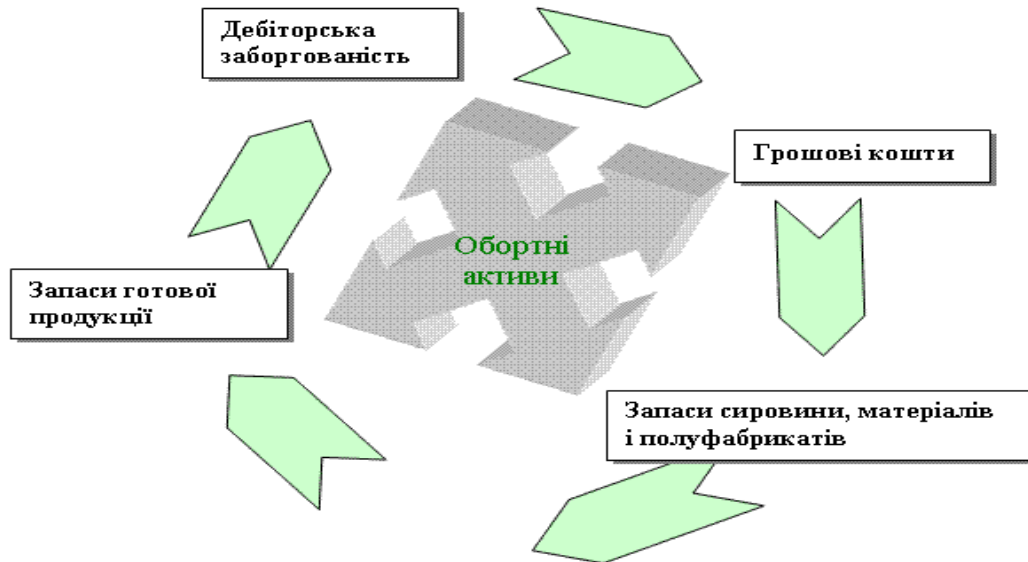

Рис. 1.1. Кругообіг оборотного капіталу підприємства

виручка за реалізовану продукцію отримується на поточний рахунок і знову авансується у виробництво. Якщо підприємство працює ефективно, процес кругообігу оборотного капіталу допоможе підтримувати неперервність виробничого процесу та збільшити капітал, оскільки виручка від реалізованої продукції перевищуватиме кошти, які були вкладені у виробництво.

Оборотні активи господарства, відрізняються від необоротних активів тим, що мають доволі рухливу будову. Запаси сировини, готової продукції та залишки на розрахунковому рахунку можуть значно відрізнятися залежно від сезону, роботи постачальників тощо. Таким чином, максимальний і мінімальний рівні оборотних активів завжди можна визначити. Оскільки при стабільній економіці значні коливання рівня оборотних активів переважно пов'язані з сезонним характером діяльності підприємства, різницю між

максимальним і мінімальним рівнем оборотних активів називають сезонною (змінною) складовою.

Три основні компоненти складають оборотні активи: запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти та високоліквідні цінні папери.

У сфері виробництва оборотні активи передаються в оборотні виробничі фонди та фонди обігу (рис.1.2).

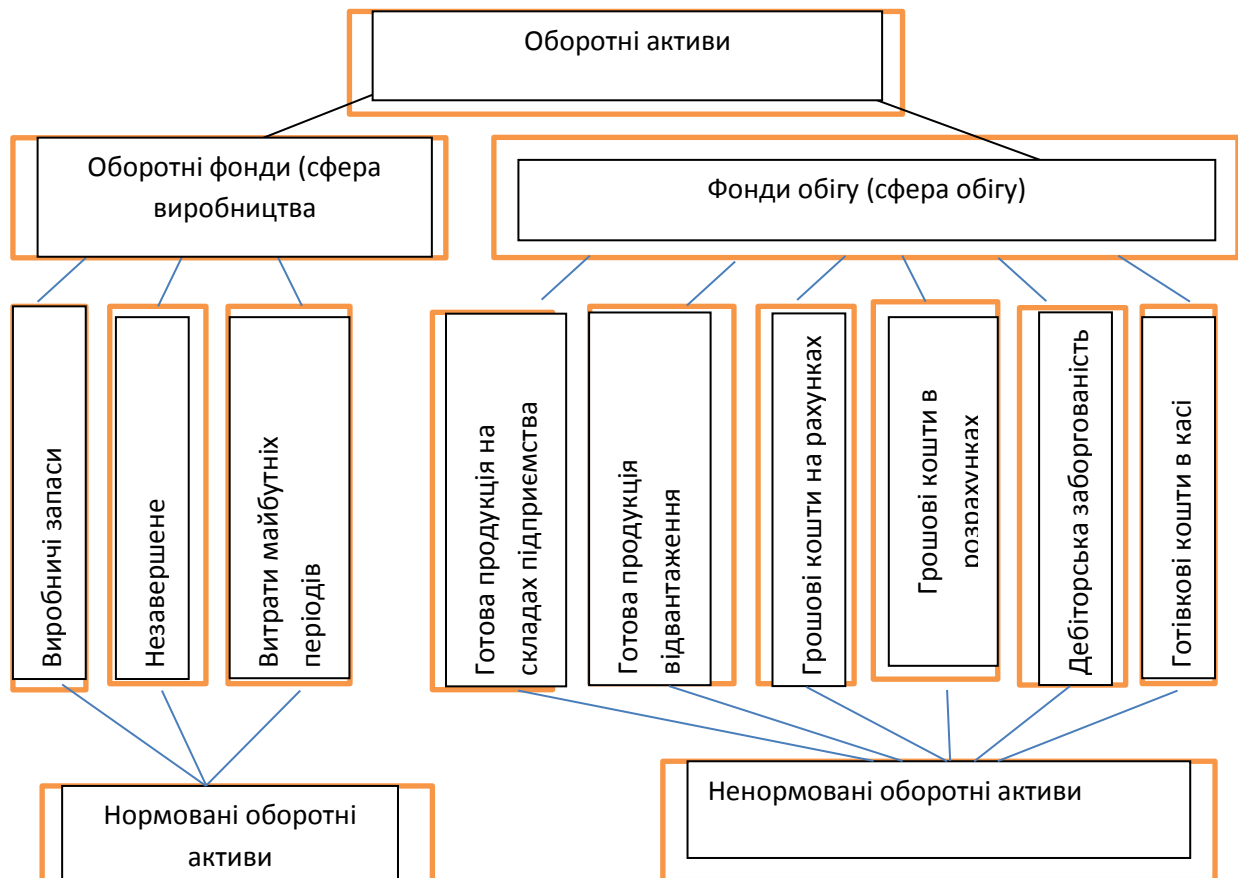

Рис. 1.2 Структура оборотних активів підприємства

Виробничі ресурси включають:

- сировину;
- основні та допоміжні матеріали;
- напівфабрикати;
- пальне;
- тару;
- запчастини для ремонту;
- малоцінні та швидкозношувані предмети;
- виробництво яке незавершене;

- власні напівфабрикати;
- витрати майбутніх періодів.

Фонди обігу включають залишки коштів підприємств на поточному рахунку в банку, касі, розрахунках, дебіторській заборгованості та короткострокових цінних паперах, а також відвантажені товари, які не були оплачені покупцями.

До фондів обігу входять:

- готова продукція, яка зберігається на складах компанії;
- відвантажені готові товари;
- грошові кошти на різних рахунках;
- грошові кошти на незавершених розрахунках;
- готівка в касі підприємства.

Опис оборотних активів компанії відповідно до Національного стандарту бухгалтерського обліку 1 «Баланс» (рис. 1.3).

Рис.1.3. Класифікація оборотних активів

Таким чином, оборотні активи - це кошти, які авансуються в оборотні виробничі фонди та фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва та отримання прибутку.

Незважаючи на різницю у призначенні, оборотні та операційні фонди тісно пов'язані один з одним. Вони гарантують неперервність єдиного процесу відтворення на виробництві. Фонди обігу та оборотні фонди також є оборотними активами, оскільки вони розташовані за сферами відтворення в процесі руху та є окремими економічними категоріями.

Дебіторська заборгованість — це заборгованість перед підприємствами, споживачами продукції, іншими підприємствами та фінансовими та податковими органами.

Необоротними активами є дебіторська заборгованість, строк погашення якої перевищує один рік.

Поточна заборгованість споживачів і постачальників, яка виникає в результаті діяльності компанії, є регулярною і пов'язана з затримками в оплаті товарів, робіт і послуг або з реалізацією продукції на умовах комерційного кредиту. Саме така заборгованість визнається активом одночасно із визнанням доходу від реалізації товарів, робіт і наданих послуг. У підсумку ця заборгованість включається до балансу за чистою реалізаційною вартістю.

Сума коштів, яку можна отримати при погашенні дебіторської заборгованості, називається чистою реалізаційною вартістю, її можна визначити як різницю між загальною сумою дебіторської заборгованості та резервом сумнівних боргів, які були створені для конкретної заборгованості. Величина резерву сумнівних боргів розраховується за рахунок платоспроможності окремих дебіторів або за рахунок класифікації дебіторської заборгованості за строками непогашення. Для кожної групи дебіторської заборгованості розраховують коефіцієнт сумнівності, також відомий як коефіцієнт ризику. Коефіцієнт ризику підприємства розраховується на основі суми безнадійної дебіторської заборгованості підприємства за попередні звітні

періоди. Цей коефіцієнт, як правило, зростає разом зі строками непогашення дебіторської заборгованості.

Сума поточної дебіторської заборгованості поділена на коефіцієнт ризику для відповідної групи є величиною резерву сумнівних боргів. За звітний період сума резерву сумнівних боргів включається до інших операційних витрат. Якщо дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги визнається безнадійною (тобто такою, що існує впевненість, що боржник не поверне її або за якою минув строк позовної давності), вона вилючається з активів і одночасно зменшується сума резерву сумнівних боргів. Поточна дебіторська заборгованість, яка не пов'язана з реалізацією продукції, товарів, робіт або вартості наданих послуг, списується з балансу з відображенням втрат у складі інших операційних витрат.

Заборгованість, яка не пов'язана з виконанням продукції, робіт або послуг, включає заборгованість за розрахунками з бюджетом, заборгованість із нарахованих доходів та інші види заборгованості.

Заборгованість підприємства перед фінансовими і податковими органами, а також переплата податків, зборів та інших бюджетних платежів відома як дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом.

Дебіторська заборгованість із нарахованих доходів показує, скільки дивідендів, процентів, роялті, інших доходів та винагород, які були нараховані, але не сплачені.

Найбільш ліквідними активами підприємства є короткострокові фінансові інвестиції та гроші.

Гроші в національній та іноземній валюті, які зберігаються в касі підприємства та на поточних та інших рахунках у банках, можна використовувати для оплати товарів, робіт і послуг, а також для розрахунків із постачальниками, трудовими колективами, податковими органами та іншими сторонами ринку.

Короткострокові фінансові інвестиції — це інвестиції, тривалість яких не перевищує одного року, і вони мають можливість бути безперешкодно здійснюватись в будь-який момент. Такі інвестиції включають вкладення в короткострокові державні цінні папери, такі як облігації, векселі та казначейські зобов'язання, а також комерційні цінні папери, емітовані іншими учасниками ринку, такими як фінансові інститути та корпорації, банківські депозити тощо. Оскільки вони мають високу ліквідність і дозволяють підприємству виконувати свої зобов'язання перед кредиторами, високоліквідні фінансові інвестиції часто називають «еквівалентами грошових коштів».

Обсяг грошових коштів підприємства постійно змінюється в результаті його фінансово-господарської діяльності. Якщо підприємство ефективно управляє своїм оборотним капіталом, у нього завжди буде достатньо грошових коштів для забезпечення платоспроможності та ліквідності. Якщо господарство працює на розвиненому фінансовому ринку, вона може більш ефективно управляти своїми грошовими коштами, вкладаючи частину своїх коштів у ліквідні цінні папери. Це дозволяє йому будь-коли виконати свої зобов'язання перед кредиторами і водночас отримувати стабільний, хоча й невисокий дохід.

З іншого боку, вчені-економісти виділяють безліч підпорядкованих видів оборотних активів і різноманітних групувальних ознак. Ми створили класифікацію оборотних активів (ОА), представлену в табл. 1.1, проаналізувавши наукову літературу.

Вважаємо, що для аналізу оборотних активів найзручніше використовувати класифікацію за елементами, наведеним у Звіті про фінансовий стан:

- ✓ Запаси (ф.№1, р.1100):
- ✓ виробничі запаси (ф.№1, р.1101);
- ✓ незавершене виробництво (ф.№1, р.1102);
- ✓ готова продукція (ф.№1, р.1103);

Таблиця 1.1

Класифікація оборотних активів

№	Класифікаційні ознаки	Види оборотних активів
1	З огляду на особливості фінансових джерел формування	1) валові ОА; 2) чисті ОА; 3) власні ОА.
2	За їх видами	1) запаси сировини, матеріалів, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів; 2) запаси готової продукції; 3) дебіторська заборгованість; 4) грошові кошти; 5) інші види оборотних активів.
3	Завдяки у-часті кругообігу	1) оборотні фонди; 2) фонди обігу.
4	З точки зору ступеня участі в операційному процесі	1) ОА, що обслуговують виробничий цикл підприємства; 2) ОА, що обслуговують фінансовий цикл підприємства.
5	Завдяки методам планування, принципам організації та управлінню	1) нормовані; 2) ненормовані.
6	З періодом роботи	1) постійна частина ОА; 2) змінна частина ОА.
7	За часом перебування в циклі	1) початкові; 2) функціональні; 3) накопичені.
8	За ступенем ліквідності	1) абсолютно ліквідні (високо ліквідні); 2) швидко ліквідні (середньо ліквідні); 3) мало ліквідні (низько ліквідні).
9	За способом функціонування	1) монетарна форма; 2) речова форма.
10	За ризиком вкладення	1) ОА з високим ризиком вкладення; 2) ОА з середнім ризиком вкладення; 3) ОА з низьким ризиком вкладення.
11	За ступенем ризику	1) активи з ризиком нереалізації 2) активи з ризиком неповернення боргів 3) активи з ризиком інфляції
12	Ступінь захисту від інфляції	1) ОА, що не піддаються інфляційним втратам; 2) ОА, що піддаються інфляційним втратам.

✓ товари (ф.№1, р.1104);

✓ Поточні біологічні активи (ф.№1, р.1110);

✓ Дебіторська заборгованість:

- за продукцію, товари, роботи, послуги (ф.№1, р.1125);
- за розрахунками (ф.№1, р.1130+р.1135+р.1136);

- ✓ Інша поточна дебіторська заборгованість (ф.№1, р.1155);
- ✓ Грошові кошти та їх еквіваленти (ф.№1, р.1165);
- ✓ Витрати майбутніх періодів (ф.№1, р.1170);
- ✓ Інші оборотні активи (ф.№1, р.1190).

Проте, як стверджують Бурак І.О. та Гиршкан Р.Р. [8], для точної оцінки структури та обсягу оборотного капіталу необхідно класифікувати оборотні активи відповідно до їх ліквідності. Таблиця 1.2 показує результати аналітичного групування в цьому випадку.

Таблиця 1.2

Групування оборотних активів за ознакою ліквідності

Ступінь ліквідності	Вид оборотних активів
Високий (високоліквідні)	+грошові кошти та їх еквіваленти; +поточна дебіторська заборгованість; +цінні папери (у складі короткострокових фінансових інвестицій).
Середній (швидколіквідні)	+товари; +готова продукція; +виробничі запаси; +незавершене виробництво.
Низький (низьколіквідні)	+сумнівна дебіторська заборгованість; +застарілі виробничі запаси; +готова продукція, що не користується попитом.

Варто відзначити, що дана класифікація має великий недолік, оскільки вона не враховує оборотні активи, такі як витрати майбутніх періодів.

Для забезпечення платоспроможності компанії М.Д. Білик та С.С. Стоянова-Коваль[43] класифікують оборотні активи за ступенем ліквідності на абсолютно ліквідні (у формі готових засобів платежу), швидколіквідні (у формі дебіторської заборгованості, за винятком безнадійної) та низьколіквідні (у формі запасів оборотних коштів). Тим не менш, ми погоджуємося з А.М. Дядюк [14] і вважаємо, що оборотні активи слід розділити на п'ять основних категорій:

1. Абсолютно ліквідні ОА включають грошові кошти та еквіваленти, а також поточні фінансові інвестиції, які не потребують реалізації, як готові кошти.

2. ОА, які не перетворюються на гроші протягом одного місяця, вважаються швидколіквідними.

3. Помірно ліквідні активи включають запаси готової продукції та різну дебіторську заборгованість зі строком погашення від одного до шести місяців.

4. Низьколіквідні ОА включають виробничі запаси та майбутні витрати з терміном погашення 6-12 місяців.

5. ОА, які не є ліквідними і можуть бути реалізовані лише в рамках єдиного майнового комплексу [28, с. 267].

У той же час деякі дослідники (Герасимович А.М., Скоробогатова В.В.) [12] стверджують, що поділ оборотних активів за грошовою ознакою є найважливішим для управління оборотними активами (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Класифікація оборотних активів за грошовою ознакою

Вид оборотного активу	
Монетарні / Змішані монетарні	Немонетарні / Змішані немонетарні
<i>МОНЕТАРНІ</i>	<i>НЕМОНЕТАРНІ</i>
<ul style="list-style-type: none"> - грошові кошти в касі в національній та іноземній валюті; - кошти на рахунках в банках в національній та іноземній валюті, як поточні, так і інші; - інші кошти. 	<ul style="list-style-type: none"> - виробничі запаси; - поточні біологічні активи; - малоцінні швидкозношувані предмети; - виробництво; - брак у виробництві; - напівфабрикати; - готова продукція; - продукція с/г виробництва; - товари; - резерв сумнівних боргів; - витрати майбутніх періодів.
<i>ЗМІШАНІ</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - фінансові інвестиції (поточні); - дебіторська заборгованість; - векселі одержані (короткострокові). 	

Важко визначити, яка з класифікацій є найефективнішою, оскільки науковці пропонують багато різних класифікацій, які охоплюють велику

кількість ознак і видів ОА. Для цього важливо визначити мету групування. Якщо потрібно проаналізувати склад активів і їхню структуру, класифікація за елементами, наведена у Звіті про фінансовий стан, може бути корисною. Розподіл оборотних активів на високоліквідні, швидколіквідні та низьколіквідні буде корисним під час розрахунку показників ліквідності. Неможливо ефективно управління ОА, якщо не враховується фактор сезонності, який поділяє активи на такі, що постійно використовуються підприємством (що дозволяє точно визначити мінімальну потребу підприємства в цих активах) і змінні, які змінюються протягом року [48, с. 115].

Одним із важливих етапів обліково-аналітичного процесу є вибір класифікаційної ознаки та послідовне групування оборотних активів. Цей процес покращує розуміння ролі оборотних активів, їх впливу на фінансовий стан компанії та забезпечує єдиний підхід до застосування всіх компонентів методу бухгалтерського обліку. Вибір компанією методу оцінки активів, який вона використовує самостійно, є не менш важливим. Це пов'язано з особливостями облікової політики.

Коли мова заходить про оцінку оборотних активів, в науковій літературі згадуються кілька різних типів оцінок, які можна класифікувати таким чином:

- ❖ історична та калькуляційна оцінка з використанням історичних вимірів;
- ❖ за відношенням до суб'єкта оцінки: суб'єктивні та об'єктивні;
- ❖ за часом: минулі, поточні та майбутні;
- ❖ за видами вимірників: номінальні та фіксовані;
- ❖ типи розрахунків, які використовуються: затратні, доходні, умовні;
- ❖ за методом оцінки заміщення включають початкові, співставні, відновні, відновні, реалізаційні, рентні, експертні та умовні;

❖ функціонально: економічні, статистичні, юридичні, адміністративні та інформаційні.

На нашу думку, доцільно розглянути особливості оцінки окремих елементів оборотних активів. Крім того, оцінка запасів проводиться відповідно до П(С)БО 9 «Запаси» (рис. 1.4) у момент їх надходження та не змінюється з часом, за винятком запасів, які втратили свої якісні характеристики в результаті тривалого зберігання, морального старіння чи інших причин.

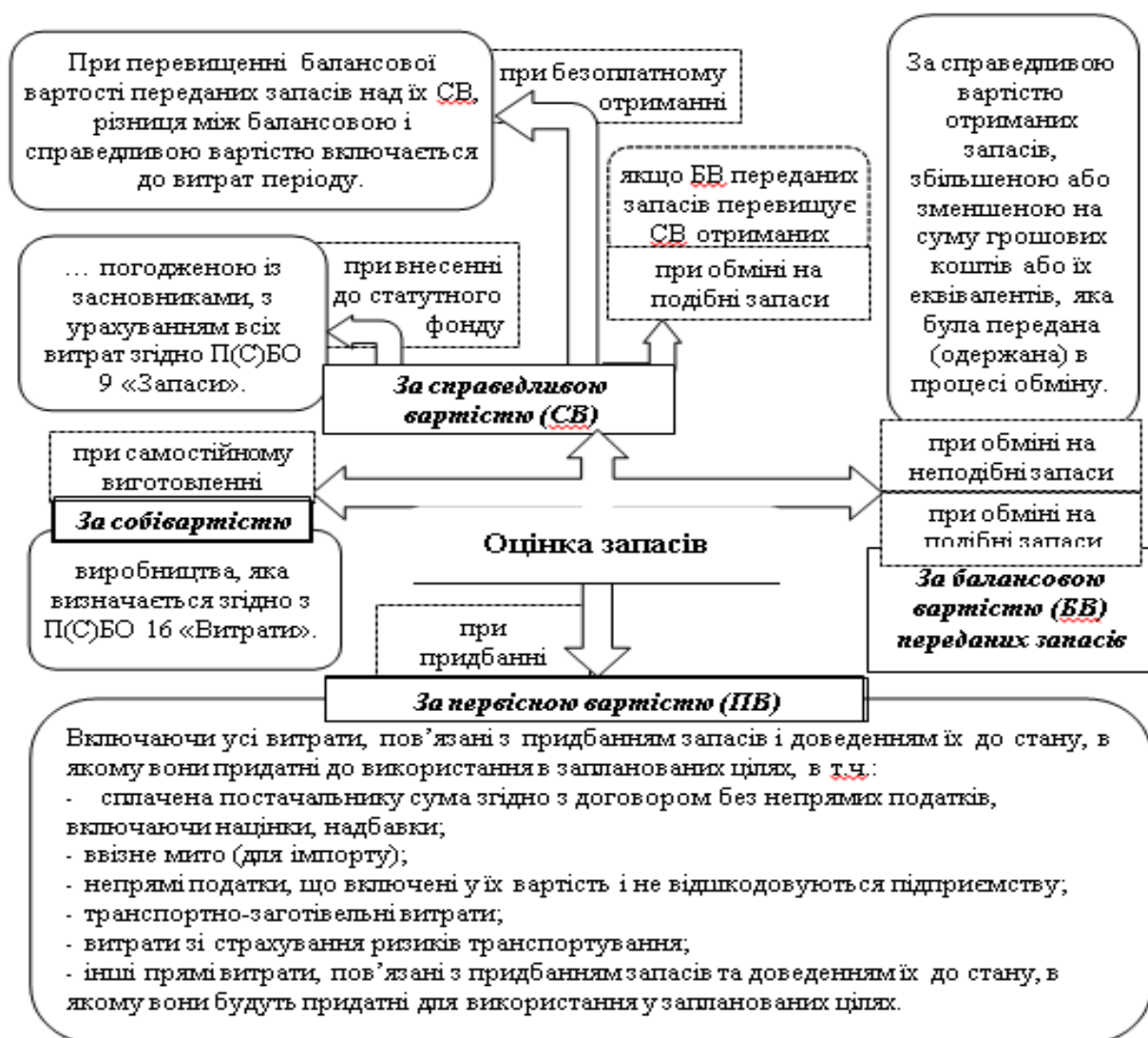

Рис. 1.4. Схема первісної оцінки запасів при надходженні

Клас запасу визначає його справедливую вартість:

- Наприклад, для готових товарів і продукції справедлива вартість дорівнює ціні реалізації за мінусом витрат на реалізацію та сум надбавок

(прибутку), виходячи з надбавки (прибутку) для аналогічних готових товарів і продукції. Для незавершеного виробництва справедлива вартість готової продукції дорівнює ціні реалізації готової продукції за мінусом витрат на її реалізацію.

- Матеріали — це відновна вартість, яка є вартістю придбання в даний момент.

Тим не менш, запаси оцінюються як при надходженні, так і при вибутті відповідно до стандартів бухгалтерського обліку. Ці методи включають ідентифіковану та середньозважену собівартість, ФІФО, нормативні витрати та ціни продажу.

У момент визнання доходу від реалізації поточна дебіторська заборгованість за товари, товари чи послуги оцінюється за справедливою вартістю. Якщо платіж за продукт було відстрочено, виникає дебіторська заборгованість за нарахованими доходами, тобто різниця між грошима, які мали бути отримані, і їхньою справедливою вартістю.

Щоб бути монетарним активом, гроші повинні бути отримані в певній сумі грошей. Крім того, на дату балансу та дату здійснення операції за монетарними активами в іноземній валюті визначаються курсові різниці.

Оцінка оборотних активів є необхідною, щоб переконатися, що в облікових записах є достатня та надійна інформація, що її можна правильно інтерпретувати та створити відповідну звітність. Без цієї оцінки ефективне управління майном підприємства неможливе.

Бухгалтерський облік підприємства повинен бути правильним, щоб використовувати та контролювати оборотні активи.

Облік оборотних активів передбачає фіксацію всіх операцій, пов'язаних з оборотними активами; розподіл і групування оборотних активів, обчислення їх вартості, відображення їх руху в бухгалтерському обліку та надання управлінню інформації про оборотні активи для прийняття рішень.

Система внутрішнього контролю підприємства включає внутрішній аудит оборотних активів. Він призначений для забезпечення достовірності та повноти облікової інформації про оборотні активи та виявлення та усунення недоліків у управлінні оборотними активами.

Внутрішні аудити оборотних активів включають:

- ✚ перевірку того, наскільки методи обліку оборотних активів відповідають законодавству;
- ✚ перевірку того, наскільки точна та повна облікова інформація про оборотні активи;
- ✚ оцінка ефективності використання оборотних активів;
- ✚ розробка стратегій для покращення обліку та управління.

1.2. Нормативно-правове і літературне забезпечення раціоналізації обліку, аналізу і аудиту оборотних активів

Теоретичною основою при написанні магістерської роботи були законодавчі, нормативні та інструктивні матеріали, а також підручники і навчальні посібники, в яких висвітлюються питання організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємствах і зокрема обліку виробничих запасів, а також публікації в журналах, газетах та інші джерела.

Таблиця 1.4

Характеристика нормативно-правової бази з обліку та аудиту запасів

№ п/п	Назва нормативного документа	Характеристика документа
1	2	3
1.	Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" №996-XP7 ВР від 16 липня 1999р. [16]	Закон визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання бухгалтерської звітності в Україні
2.	Інструкція "Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку" План рахунків бухгалтерського обліку та інструкції. Наказ Міністерства фінансів України №246 від 20 жовтня 1998р. Та від 30.11.99р. №291[17]	Визначає основні рахунки та субрахунки обліку запасів
3.	Інструкція "По інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей,	Визначає порядок проведення інвентаризації запасів, та

Продовження табл. 1.4

1	2	3
	грошових коштів і документів та розрахунків". Наказ Міністерства фінансів України від 11.02.94р. №69 із змінами і доповненнями від N 879 від 02.09.2014 [18]	основні вимоги, щодо оформлення результатів інвентаризації
4.	Інструкція про порядок реєстрації виданих, повернутих і використаних довіреностей на одержання цінностей. Наказ Міністерства фінансів №87 від 16.05.1996р. [19]	Визначає механізм визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей
5.	Порядок проведення дооцінки залишків матеріальних цінностей Наказ Міністерства фінансів № 69 від 12.08.1994р. [39]	Регулює порядок проведення до оцінки залишків матеріальних цінностей
6.	Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 24 травня 1995 р. №88 [33]	Визначає перелік та форму типових первинних документів, які можуть використовуватися підприємствами при обліку сировини та матеріалів
7.	Податковий кодекс України прийнятий 4 грудня 2010р. набув чинності 1 січня 2011р. [41]	ПКУ регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час здійснення податкового контролю, а також відповідальність за порушення податкового законодавства
8.	Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті № 106 від 27.05.2022[20]	Ця інструкція визначає сутність таких понять як безготівкові розрахунки, дата валютування, інкасування (інкасо) даються загальні правила документообігу
9.	Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні 29.12.2017 № 148[34]	Це Положення розроблено відповідно до Закону України "Про Національний банк України" і визначає порядок ведення касових операцій у національній валюті України юридичними особами (крім банків) та їх відокремленими підрозділами незалежно від організаційно-правової форми та форми власності (далі - особами

Продовження табл. 1.4

1	2	3
		підприємства), органами державної влади та органами місцевого самоврядування під час здійснення ними діяльності з виробництва, реалізації, придбання товарів чи іншої господарської діяльності (далі - установи), фізичними особами, які здійснюють підприємницьку діяльність (далі - фізичні особи - підприємці) (далі разом у тексті - суб'єкти господарювання), фізичними

При огляді нормативно-правової бази неможливо не звернути увагу на міжнародні стандарти з бухгалтерського обліку, оскільки національні стандарти з обліку були розроблені на основі міжнародних з врахуванням національних особливостей економіки України тому П(С)БО 9 „Запаси” [36] має ряд спільних моментів з Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку 2 „Запаси”(МСБО 2 „Запаси”)[27], зокрема, щодо умов визнання запасів і основних понять, пов'язаних з ними; рекомендації щодо використання методів оцінки запасів; розкриття інформації про запаси у формах фінансової звітності.

Облік витрат на виробництво регламентується П(с)БО 16 «Витрати», згідно з яким витрати визначаються як зменшення активу або збільшення зобов'язань підприємства, якщо їх можна достовірно оцінити [15].

Облік виробництва є важливою частиною облікової роботи. З метою забезпечення єдності складу та класифікації витрат, застосування методів планування та обліку, визначення собівартості продукції (обладнання, послуг) сільськогосподарських підприємств різних форм власності наказом Мінагрополітики України № 132 від р. 18 травня 2001 року затверджено Методичні рекомендації щодо планування, обліку та калькулювання продукції сільськогосподарських підприємств (роботи, послуги). Облік витрат на виробництво регламентується П(с)БО 16 «Витрати», згідно з яким витрати

визначаються як зменшення активу або збільшення зобов'язань підприємства, якщо їх можна достовірно оцінити [38].

Національне НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” визначає порядок відображення необоротних активів та їх зносу у балансі підприємства [35].

Для повного відображення бухгалтерським обліком господарських операцій Мінфіном України від 30.11.99р. затверджено План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [40]. Планом визначені синтетичні рахунки і субрахунки до них, які згруповані в дев'ять класів: необоротні активи; запаси; кошти, розрахунки і інші активи; власний капітал і забезпечення зобов'язань; довгострокові зобов'язання; поточні зобов'язання; доходи і результати діяльності; витрати за елементами; витрати діяльності.

Інструкція “Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [20] встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку відповідно за класами, кожному рахунку і субрахунку. Стосовно МШП, то в Інструкції встановлено, що вони обліковуються на 22 рахунку “Малоцінні та швидкозношувані предмети” стосовно готової продукції і товарів то вони обліковується на рахунках 26 «Готова продукція» і 28 «Товари» .

Важливим документом є Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів затверджені наказом Міністерства фінансів України 10.01.2007 р. № 2 (журнал “Бухгалтерія в сільському господарстві” № 5, 2007р. с. 2-24) [26]. В даному документі визначено методичні засади, визначення оцінки документального оформлення виробничих запасів.

Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 24 травня 1995 р. №88 [34], регламентує порядок документального оформлення

господарських операцій та вимоги щодо складання документів. Зокрема, встановлює порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, облікових регістрів, бухгалтерської звітності, підприємствами, їхніми об'єднаннями незалежно від форм власності.

Облік виробничих оборотних засобів висвітлюється такими авторами як: Бутинець Ф.Ф. “Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність” [9], Сахарцева І.І. ”Основи складання бухгалтерської звітності”[37] та інші.

Чорненька О.Б. у статті “Облік запасів із застосуванням національних стандартів” [45] розкриває питання обліку виробничих запасів за П(с)БО 9 “Запаси”. Крім цього, висвітлює також оцінку запасів при їх придбанні, вибутті та відображенні запасів у балансі.

Характеристика методів економічних досліджень детально висвітлено в навчальних посібниках „Основи наукових досліджень” автора Білухи М.Т. [6] та «Методика наукових досліджень».

1.3.Методика досліджень у сфері обліку і аналізу

В бухгалтерському обліку оцінка досліджень в першу чергу зосереджена на двох основних стандартах оцінки: якість і достовірність. Крім того, бухгалтерські дослідження також потребують певного типу якісного стандарту, щоб ефективно оцінити життєздатність дослідження. Розглянувши відмінності між різними типами методів оцінювання бухгалтерських досліджень, ви зможете визначити конкретні якісні методи, яких вимагають різні методи оцінювання.

Визначення бухгалтерського дослідження

Виокремити точний склад бухгалтерського дослідження є складним завданням. Методи, цілі та фокус бухгалтерських досліджень мають тенденцію змінюватися з часом. Історично склалося так, що значною мірою при визначенні роботи як бухгалтерського дослідження враховувався ступінь, до

якого робота цитувала велику кількість інших робіт з бухгалтерських досліджень, що стає циклічним, тому сучасний бухгалтерський облік має тенденцію визначати оцінку бухгалтерського дослідження як важливий напрямок дослідження, який безпосередньо визначає певну бухгалтерську проблему.

Порівняння методів дослідження

Розрізняють три основні категорії методів бухгалтерських досліджень: експериментальні, аналітичні та архівні. Експериментальний метод використовує досвід та експерименти з конкретними бухгалтерськими випадками для оцінки результатів, що, як правило, передбачає маніпулювання змінними. Аналітичні методи дослідження намагаються поглянути на речі з математичної точки зору. Архівні методи дослідження, з іншого боку, збирають інформацію з інших джерел.

Архівні методи дослідження, з іншого боку, збирають інформацію з інших джерел. Архівні методи дослідження часто використовують основу кваліфікації цитат як власне дослідження.

Методи оцінки якісних досліджень

Основними методами оцінки, які використовує рецензент бухгалтерських досліджень, є емпіричні, якісні та кількісні. Емпіричне оцінювання ґрунтується на безпосередньому спостереженні або досвіді. Однак, як правило, рецензенти поєднують цей метод оцінки з якісними або кількісними методами оцінки. Різниця між цими двома методами полягає в оцінці якості та кількості. Отже, якісні методи оцінювання дослідження зосереджені на якості дослідження, а не просто кількості отриманих результатів.

Звуження фокусу

Якісні методи оцінювання досліджень спрямовані безпосередньо на цінність дослідження і намагаються розмістити його на шкалі корисності або достовірності. Якість, однак, є розпливчастим поняттям. Ця розпливчастість

неминуче призводить до певної варіативності як у стандартах оцінювання, так і в результатах досліджень, що, однак, не означає, що бухгалтерська галузь прагне звести до мінімуму якісні оцінки досліджень. Навпаки, бухгалтерська галузь постійно працює над спрощенням і стандартизацією основних дослідницьких методів.

У процесі роботи були використані як загальнонаукові, так і спеціальні методи. Зокрема, на основі методів системного аналізу досліджено підходи до визначення поняття «оборотні активи» та розкрито їх класифікацію. Вивчення особливостей організації документування операцій з оборотними активами та їх відображення у синтетичному й аналітичному обліку здійснювалось з використанням загальнонаукових методів: індукції та дедукції, вибіркового обстеження, аналізу і синтезу. Застосування традиційних прийомів аналізу, дало можливість визначити особливості обліку оборотних активів на При цьому було забезпечено комплексний підхід до вивчення досліджуваної категорії, який дозволив виявити причини зміни окремих показників і встановити їх вплив на діяльність підприємства.

У процесі дипломного дослідження також використовувалися такі елементи методу бухгалтерського обліку:

- 1) документація - для відображення об'єктів бухгалтерського обліку і забезпечення ведення поточного обліку на підприємстві;
- 2) оцінка - для грошового вимірювання засобів і процесів;
- 3) інвентаризація - для забезпечення достовірності поточного бухгалтерського обліку та звітності;
- 4) рахунки бухгалтерського обліку - для групування господарських операцій за економічно однорідними ознаками;
- 5) подвійний запис - для контролю правильності відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку;
- 6) звітність - для аналізу і характеристики результатів діяльності підприємства за звітний період.

РОЗДІЛ 2. СТАН ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ У САМБІРСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Організаційно-економічна характеристика та аналіз структури й ефективності використання оборотних активів

Підприємство було засновано як фермерське господарство «.....» в 1994 році під час реорганізації м'ясопереробного підприємства «Самбірчанка». Нове господарство було розділено у 1996 році на приватну фірму «Білаки», яка займається переробкою та сировини тваринництва, і власне фермерське господарство «.....».

Приватна фірма «Білаки» розташована на 74 км від обласного центру міста Львів і 3 км від районного центру міста Самбір. На території землекористування добре розвинута дорожня мережа. У селіСамбірського району Львівської області знаходиться центральна садиба

Згідно з положеннями чинного законодавства України, здійснює свою роботу та надає послуги, зазначені у предметі діяльності.

Підприємство орендує близько 40 гектарів сільськогосподарських земель у сільській місцевості Самбірського району.

Підприємство дотримується вимог земельного законодавства України щодо захисту землі.

Основною метою діяльності підприємства є отримання прибутку шляхом виробництва сільськогосподарської продукції. ФГ..... продає зернові та м'ясні продукти.

Підприємство має баланс, власні основні та оборотні засоби, поточний та інші банківські рахунки, круглу печатку та штамп, як юридична особа відповідно до законодавства.

Підприємство складається з таких структурних підрозділів: група загального управління, рільнича бригада, цех тваринництва, ремонтна

майстерня, відділ обслуговування, склад і гараж. Рис. 2.1 показує структуру

.....

Рис. 2.1. Організаційна структура управління

Організаційна структура управління визначає, хто керує якими органами. Організаційна структура виробництва та функції управління є основою для побудови організаційної структури управління.

В господарстві використовується лінійна структура управління, тобто всі проблеми вирішуються керівником, який несе повну відповідальність за свої дії. Директор визначає та організовує основні цілі організації. Бухгалтерський облік веде бухгалтерія, а аналіз прийняття рішень веде головний економіст.

Досліджуване підприємство використовує єдину систему організації бухгалтерського обліку, у якій вся робота з обробки документів зосереджена на бухгалтерії. У певний період часу, зазвичай наприкінці звітної місяця, оформлені документи передаються відповідальною особою до бухгалтера, де вони перевіряються з точки зору форми, технічної та арифметичної інформації.

Розвиток продуктивних сил, масштаби та розвиток суспільного виробництва значною мірою залежать від рівня ефективності земельних угідь на підприємстві. Земля є основним засобом виробництва в

сільськогосподарському виробництві. Родючість - це її функція як засобу та предмету праці, а її основна властивість - утворювати споживчу вартість.

Економічна оцінка використання землі бере до уваги не лише природні властивості, але й інтенсивність господарювання.

Станом на початок 2023 року у користуванні було 708 га сільськогосподарських угідь, які були орендовані у людей, а також землі, які належали померлим і невизначеним громадянам. З них 475 га використовуються для зрошення.

Таблиця 2.1 показує розміри та структуру земельних угідь.

Таблиця 2.1

**Структура та розміри земельних угідь Самбірського району
Львівської області, 2020-2022 р.р.**

Угіддя	2020 р.		2021 р.		2022 р.		2022 р. до 2020р., %
	Площа, га	Структу- ра, %	Площа, га	Структу- ра, %	Площа, га	Струк- тура, %	
Площа с/г угідь	540,0	100,0	548,0	100,0	708,0	100,0	131,11
у т.ч.: рілля	420,0	77,6	386,0	71,48	475,0	67,09	113,17
пасовища	120,0	22,4	162,0	28,52	233,0	32,91	194,23
Взято в оренду	500,0	92,5	508,0	93,1	678,0	95,76	135,66

Згідно з таблицею, загальна земельна площа зросла на 31,12% за цей період, включаючи збільшення ріллі на 13,17%. Оренда додаткових сільськогосподарських земель у 2022 році спричинила значні зміни. Слід зазначити, що майже 95% сільськогосподарських угідь орендуються.

У структурі сільськогосподарських угідь звітного року рілля становила 67,09%, а пасовища 32,91%.

Зважаючи на те, що земля є найважливішим ресурсом у сільському господарстві та найважливішим фактором виробництва, показник використання земельних угідь є важливим показником діяльності підприємства

(табл. 2.2). Вона може виступати як предмет праці, так і засіб виробництва на підприємстві.

Таблиця 2.2

Показники, що характеризують використання земельних угідь у

Показник	Роки			2022р. до 2020р., %
	2020	2021	2022	
Виробництво на 100 га с.-г. угідь: пшениці озимої, ц	34,89	34,64	37,23	106,84
пшениці ярої, ц	32,43	33,17	34,01	103,53
ріпаку, ц	15,32	27,57	23,84	155,32
м'яса ВРХ, ц	103,03	154,73	153,85	149,95

Приватна фірма «.....» ефективно використовує землю, як показано в даних таблиці 2.2.

За винятком показника виробництва ярої пшениці на 100 га сільськогосподарських угідь, який залишався майже на одному рівні протягом досліджуваного періоду, по всіх інших проаналізованих показниках спостерігаються позитивні зміни. Виробництво ріпаку на 100 га ріллі збільшилося на 55,32%.

Таким чином, можна зробити висновок, що наявна земельна площа в цьому господарстві використовується дуже ефективно.

Для того щоб визначити спеціалізацію підприємства, слід розглянути основний показник — вартість товарної (реалізованої) продукції.

Валова продукція, виготовлена сільськогосподарськими підприємствами для реалізації, включає товарну продукцію. Розраховується як в натуральному, так і в грошовому виразі, враховуючи сільськогосподарську продукцію, продану підприємством населенню чи державі.

Розглянемо зміни в складі та структурі товарної продукції, а потім проаналізуємо рік, у якому компанія працювала найефективніше (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Динаміка розмірів та структури товарної сільськогосподарської продукції у Самбірського району Львівської області за 2020-2022 р.р.

Назва продукції	Вартість товарної продукції, тис.			У середньому	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Вартість, тис. грн.	Структура, %
Пшениця озима	101,8	113,9	153,9	123,2	0,82
Пшениця яра	58,8	84,7	101,4	81,6	0,54
Ріпак	46,5	688,9	740,2	476,3	3,17
Інша продукція рослинництва	4,6	10,5	11,6	8,9	0,05
М'ясо ВРХ	11124,4	12447,4	13966,8	12512,8	83,29
М'ясо свиней	11,6	29,8	40,2	27,2	0,18
Інша продукція тваринництва	1396,3	1931,4	2051,4	1793,03	11,93
Разом по господарству	12697,5	15306,6	17065,6	15023,23	100,00

Згідно з даними, представленими в таблиці 2.3, стабільність профілю діяльності підприємства щодо виробництва, реалізації та переробки м'яса ВРХ. Так, їх частка протягом дослідження становила 83,29% і 11,93% відповідно.

Крім того, ми повинні звернути увагу на тенденцію до збільшення частки ріпаку в структурі реалізованої продукції до 3,17%, що робить його основною культурою рослинництва на досліджуваному підприємстві.

Яка продукція понад 50% складає структуру товарної продукції, визначає спеціалізацію господарства. Згідно з інформацією, Самбірського району Львівської області спеціалізується на виробництві та переробці м'яса тварин.

Вирощування зернових культур, виробництво та переробка м'яса свиней і ВРХ є основними галузями досліджуваного підприємства, розвиток яких залежить від фінансово-господарської діяльності (табл.2.4).

Таблиця 2.4

**Динаміка основних показників виробничо-господарської діяльності
..... Самбірського району Львівської області за 2020-2022 роки**

Показники	2020р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення, (+, -) 2022 р. до 2020 р.
Всього працівників, чол.	22	22	20	-2
Площа с/г угідь, га	540,0	548,0	708,0	168,0
в т.ч. рілля, га	420,0	386,0	475,0	55,0
Вартість реалізованої продукції, тис. грн.	12697,5	15306,6	17065,6	4368,1
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	14056,4	16485,4	16976,0	2919,6
Середньорічна вартість основних виробничих фондів,	2527	4099	4394	1867,0
Валовий прибуток (+), збиток (-)	1491,1	567,8	2580,6	1089,5
Рівень рентабельності (+), збитковості (-)	11,75	3,71	15,12	3,37 п.

Як видно з даних таблиці 2.4, кількість працівників у 2022 році становила 20 осіб, що на два чоловіки менше кількості працівників у 2020 році. Крім того, площа сільськогосподарських угідь зросла на 168 га, з них 55 га ріллі, і вартість реалізованої продукції зросла на 34,4%, до 4368,1 тис. грн. в абсолютному виразі. Собівартість проданої продукції зросла на 2919,6 тис. грн., а валовий прибуток зріс на 1089,5 тис. грн. і рівень рентабельності зріс на 3,37 п. (28,7%) відповідно.

Використання сучасних технологій, придбання високоякісного насіння та худоби та покращення технологій виробництва в основному сприяють збільшенню обсягів виробництва та реалізації.

Етап розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємства включає проведення аналізу його фінансового стану.

У табл. 2.5 наведено короткий опис основних показників, які використовуються для оцінювання фінансово-господарської діяльності
.....

Таблиця 2.5

**Загальна оцінка структури та динаміки майна ПФ “.....”
за 2020–2022рр.**

Показники	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення, 2022р. до 2020р., (+,-)	
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%
Усього майна, в т.ч.:	3416,4	100,0	3529,3	100,0	4658,10	100,0	1241,6	х
необоротні активи	1445,6	42,3	1572,3	44,5	3376,8	72,5	1931,2	27,2
Оборотні активи:	1970,8	57,7	1957,0	55,5	2196,20	47,15	225,4	-10,6
-матеріальні оборотні активи	1563,5	45,8	1222,7	34,6	488,70	22,25	-1074,8	-23,6
- грошові кошти	164,5	4,8	363,6	10,3	11,70	0,53	-152,8	-4,27
-кошти розрахунках	272,8	8,0	370,7	10,5	608,90	27,73	336,1	19,73
Витрати майбутніх періодів	3416,4	100,0	3529,3	100,0	-	-	-3416,4	х

За цей період вартість майна зросла на 1241,6 тис. грн., як показано в табл. 2.5. За цей період необоротні активи, включаючи основні засоби, зросли на 1931,2 тис. грн. і склали 3376,8 тис. грн. у 2022 році. Оборотні активи складають значну частину майна підприємства.

Важливо також подумати про те, наскільки добре забезпечене господарство як основними, так і оборотними фондами. Основні засоби є частиною матеріально-технічної бази виробництва, яка служить основою для формування оборотних засобів і організації робочої сили. Під основними засобами підприємства мається на увазі засоби праці, які виконують одну й ту

ж роботу, не змінюють і не втрачають свою матеріально-речову форму і частинами переносять свою вартість на новий продукт.

Основні фонди поділяються на різні категорії.

Забезпечення сільськогосподарських підприємств основними засобами, підтримка їх функціонального стану та ефективність їх використання в значній мірі залежить від успішної роботи сільськогосподарських підприємств щодо збільшення виробництва продукції та зниження собівартості.

Фондозабезпеченість, фондоозброєність і фондovіддача є показниками, які характеризують забезпеченість основними фондами підприємства, а також показники, які оцінюють ефективність їх використання: фондovіддача, фондомісткість продукції та норма прибутку.

Таблиця 2.6 показує забезпеченість господарства основними засобами.

Таблиця 2.6

Динаміка надання основних ресурсів і їх використання у Самбірського району Львівської області

Показник	2020р.	2021р.	2022р.	2022р. до 2020р., %
Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн.	2527	4099	4394	178,2
Фондозабезпеченість, грн.	2907,58	3494,78	4148,78	141,1
Фондоозброєність, грн.	27388,21	35320,32	55645,12	у 2,02 р.б.
Фондовіддача, грн.	1,49	1,25	1,27	85,2
Фондомісткість, грн.	0,67	0,8	0,78	116,4

Таким чином, загальна вартість основних виробничих фондів зросла на 78,2% протягом досліджуваного періоду. Як наслідок, фонди господарства зросли на більш ніж 41%. Причина полягає в тому, що площа сільськогосподарських угідь зросла на 31,1%, одночасно збільшившись вартістю фондів. Фондоозброєність фірми зросла у 3,2 рази, що пов'язано зі значним скороченням працівників на 27,2%.

Фондовіддача основних виробничих фондів за останні роки дещо знизилася в результаті значних інвестицій власників, зокрема в придбання сучасних технологій для посіву. Фондовіддача в 2022 році зменшилася на 14,8% порівняно з 2020 роком, коли продукція вироблялася на одну гривню

основних фондів на 1,49 грн у 2020 році, а в 2022 році на 1,27 грн. З іншого боку, за досліджуваний період вартість реалізованої продукції зросла на 34,4%.

Збільшення значення фондівіддачі збільшує прибуток підприємства від кожної гривні, вкладеної в основні засоби. Таким чином, фондомісткість продукції зросла на 16,4% в динаміці.

Проаналізуємо зміни, які відбулися в структурі дебіторської та кредиторської заборгованості за 2022 рік (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7

Структура дебіторської та кредиторської заборгованості та їх розмір в Самбірського району Львівської області, 2022 рік

Заборгованість	На початок року		На кінець Року		Зміни (+,-), тис.грн.
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	
Дебіторська заборгованість:					
- за товари, роботи, послуги	468,1	98,5	600,9	98,7	132,8
- за розрахунками з бюджетом	7,0	1,4	7,9	1,2	0,9
Інша дебіторська заборгованість	0,1	0,1	0,1	0,1	-
Разом	475,2	100,0	608,9	100,0	133,7
Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	12,0	5,4	55,7	5,4	43,7
Поточні зобов'язання за розрахунками:					
- з бюджетом	14,9	6,7	7,9	0,8	-7,0
- з оплати праці	7,4	3,3	6,7	0,6	-0,7
Інші поточні зобов'язання	189,3	84,6	975,8	93,2	786,5
Разом	223,6	100,0	1046,1	100,0	822,5

На кінець року дебіторська заборгованість зросла на 133,7 тис. грн у порівнянні з початком року, як видно з даної таблиці. Це призвело до вилучення фінансових ресурсів фірми. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги становила 98,7% від загальної дебіторської заборгованості на кінець 2022 року, становивши 600,9 тис. грн. У порівнянні з початком року кредиторська заборгованість досліджуваного господарства зросла на 822,5 тис. грн.

Слід зазначити, що до кінця 2022 року кредиторська заборгованість досліджуваного підприємства зросла на 822,5 тис. грн.

Дані таблиці показують, що до кінця року борг підприємства з оплати праці зменшився на 0,7 тис. грн., а розрахунки з бюджетом на 7,0 тис. грн.

Інші поточні зобов'язання, які на кінець року зросли на 786,5 тис. грн., становлять найбільшу частку кредиторської заборгованості.

Згідно з даними, наведеним у таблиці 2.7, станом на 1.01.2022 року кредиторська та дебіторська заборгованість підприємства зросли в 2,3 рази, а кредиторська заборгованість перевищила дебіторську у 1,7 рази.

Протягом останніх трьох років фінансовий стан був загалом позитивним.

2.2. Методика і організація системи первинного обліку формування та використання оборотних активів

Для обліку оборотних активів приватна підприємство «Білаки» використовує низку основних документів.

Зокрема, щоб отримати запаси від постачальника, виписується Довіреність (ф. М-2) і реєструється в Журналі реєстрації виданих довіреностей (ф. М-3) у бухгалтерії підприємства. Довіреність діє лише протягом певного періоду часу, який не може перевищувати десять днів, і може бути надана обмеженій кількості працівників (довірених осіб), які поіменно визначаються наказом керівника.

При отриманні вартості порівнюється фактична поставка запасів відповідно до даних, представлених у наступному документі:

- Товарно-транспортна накладна (ф. 1-ТН) — це збірний документ, який містить інформацію про вантаж, транспортування та розвантаження.

- Накладна на відпуск ТМЦ (ф. М-20) є основним документом, який використовується для реєстрації операції придбання або оприбуткування запасів.
- Акт закупівлі ТМЦ, якщо запаси купуються підзвітною особою.

Крім того, на кожну відвантажену суму постачальником виписується Рахунок-фактура (ф. №63). А також, формується Прибутковий ордер (ф. М-4), який також складають при надходженні матеріалів з переробки, якщо фактична наявність відвантажених запасів відповідає зафіксованим даним. У разі виявлення розбіжностей спеціальна комісія також підписує Акт про приймання матеріалів у трьох примірниках (ф. М-7), який вказує позиції запасів, за якими виявлено розходження. Якщо супровідні документи відсутні, цей акт також складають, щоб забезпечити оприбуткування запасів у випадку невідфактурованої поставки.

Завідувач складу відповідає за облік запасів. Він реєструє та передає отримані первинні документи до бухгалтерії. Кожна номенклатура запасів має свою картку складського обліку (ф. М-12), яка відображає всі надходження та витрати ТМЦ. Це робиться для того, щоб облік був правильно організований.

Для вилучення запасів зі складу використовується наступне: Лімітно-забірні картки дозволяють передачі однієї номенклатури запасів протягом одного місяця в межах витратних нормативів та обсягу виробничої програми.

Можна використовувати акти-вимоги на заміну (додатковий відпуск) матеріалів (ф. М-10) для періодичного відпуску запасів, їх заміни та подальшого (додаткового, понадлімітного) відпуску.

Вимоги до накладних на відпуск матеріалів (ф. М-11) застосовуються для відпуску або передачі матеріалів один раз в межах підприємства.

На останній день місяця відповідальна особа складає Відомість про залишки матеріалів на складі (ф. М-14) у кількісних вимірниках і Сигнальну довідку (ф. М-18), якщо фактичні залишки відрізняються від норми.

Бухгалтерія обробляє ціни, підбиття оборотів, таксування та підсумовування залишків запасів на складі.

Документи бухгалтерського та оперативного обліку відрізняються в процесі документування обліку МШП, як і в будь-якому іншому випадку (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Первинні документи з обліку МШП

№ форми	Назва форми	Призначення документу
1	2	3
МШ-1	Відомість на повернення (вилучення) постійного запасу інструментів (пристроїв)	Використовуються для обліку зміни запасу інструментів (пристроїв) на тих підприємствах, де облік ведеться за принципом встановлення постійного обмінного фонду. Відомість складається при необхідності заміни постійного запасу інструментів (пристроїв), на підставі її даних вносяться зміни до карток складського обліку (ф.№ М-12)
МШ-2	Картка обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів	Використовується для обліку МШП, які були видані під розписку працівнику для тривалого користування. Заповнюється на кожного працівника, який одержав МШП.
МШ-3	Замовлення на ремонт або заточування інструментів (пристроїв)	Застосовується для обліку інструментів (пристроїв), які передаються на заточування та ремонт. Характерна для тих підприємств, де заточування і ремонт проводяться в централізованому порядку.
МШ-4	Акт на вибуття малоцінних та швидкозношуваних предметів	Застосовується для обліку зіпсованих і втрачених МШП. При пред'явленні працівником акта

<i>Продовження табл.2.11</i>		
1	2	3
		вибуття замість непридатного чи втраченого предмета йому видається придатний, що записується в формі МШ-2 „Картка обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів”. Акт вибуття додається до актів на списання (ф.№ МШ-5 і № МШ-8)
МШ-5	Акт на списання інструментів (пристроїв) та їх обмін на придатні	Застосовується для оформлення списання інструментів (пристроїв), що стали непридатними, та обміну їх на придатні на тих підприємствах, де облік ведеться за принципом встановлення постійного обмінного фонду. Складається на підставі актів вибуття (ф. № МШ-4). Виданий інструмент (пристрій) в порядку обміну за актами в картці обліку матеріалів (ф. № М-12) не відображається.
МШ-6	Особова картка обліку спецодягу, спецвзуття та запобіжних пристроїв	Використовується для обліку спецодягу, спецвзуття та запобіжних засобів, які видаються працівникам підприємства для індивідуального користування.
МШ-7	Відомість обліку видачі (повернення) спецодягу, спецвзуття та запобіжних пристроїв	Застосовується для обліку видачі спецодягу, спецвзуття працівникам підприємства в індивідуальне користування за встановленими нормами, а також для обліку приймання від працівників спецодягу, спецвзуття на прання, дезінфекцію, ремонт та зберігання. Форма заповнюється окремо на видачу і повернення спецодягу, спецвзуття та запобіжних засобів

<i>Продовження табл.2.11</i>		
1	2	3
МШ-8	Акт на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів	Застосовується для оформлення списання морально застарілих, зношених і непридатних для подальшого використання інструментів (пристроїв), спецодягу, спецвзуття, запобіжних засобів по закінченню строку носіння, інших малоцінних та швидкозношуваних предметів і здавання їх до комор для утилю. Акт складається на підставі разових актів вибуття (ф.№ МШ-4)

Підприємство отримує МШП на основі відвантажувальних документів постачальників.

На одержані МШП відкривається картка складського обліку (ф. № М-17).

Акт передачі МШП в експлуатацію є документом, який підтверджує передачу МШП зі складу в експлуатацію.

У оборотних відомостях збираються дані первинного обліку МШП.

Що ж стосується ведення обліку грошей в касі, то потрібно встановити ліміт готівки. Розрахунок ліміту каси, який встановлюється на основі середньоденного надходження або видачі готівки та затверджується керівником підприємства, є важливою частиною ведення обліку грошових коштів і касових операцій.

Документи, необхідні для обліку касових операцій, затверджені законом і не можуть бути змінені. Такими документами є прибуткові та видаткові касові ордери (ф. КО-1, КО-2), журнали реєстрації прибуткових і видаткових касових ордерів (ф. КО-3), касові документи (ф. КО-3а) і касова книга (ф. КО-4).

Касові ордера реєструються в журналі реєстрації прибуткових і видаткових касових документів і виписуються в бухгалтерії. Крім того, в касі підприємства касир веде касову книгу в двох екземплярах під копірку. Другий екземпляр касової книги, який містить прибуткові та видаткові документи, служить звітом касира.

Платіжні доручення, вимоги-доручення, чеки, векселі, акредитивні форми та інші форми використовуються для обліку безготівкових розрахунків. Крім того, щомісяця банк надсилає підприємству, яке обслуговується ним, виписку банку, яка показує початковий залишок на рахунку, рух грошей на рахунку та кінцевий залишок на рахунку.

Первинний облік розрахунків з покупцями та замовниками у проводиться на основі відповідних документів. Усі розрахунки сільськогосподарських підприємств із заготівельними організаціями здійснюються на основі договорів, які містять терміни та умови продажу продукції, способи оплати та інші деталі.

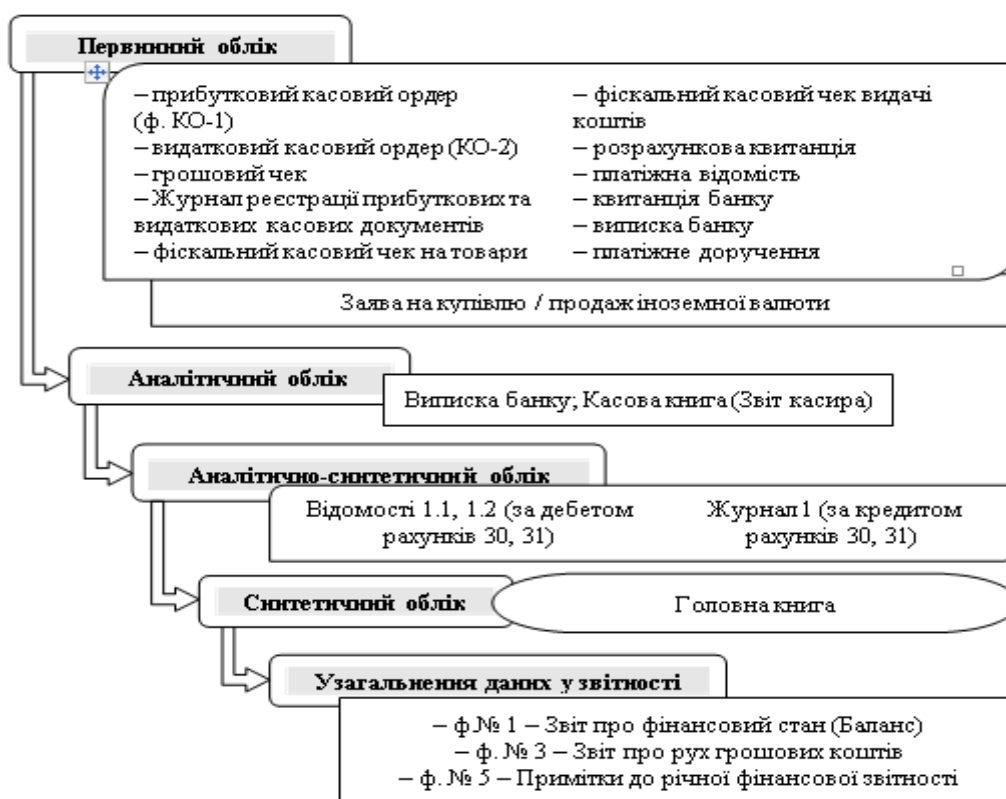

Рис. 2.2 Загальна схема документування обліку грошових коштів

Заготівельні організації оформляють товарно-транспортні накладні різних форм відповідно до виду продукції, що реалізується. Приймальні квитанції документують початок розрахункових операцій і відносини з заготівельними організаціями. Ці квитанції можуть мати різні форми в залежності від виду реалізованої продукції. Наприклад, вони можуть бути на зерно, молоко, тварини, овочі, цукрові буряки тощо. В приймальних

квитанціях вказується, яку продукцію продає продавець, її натуральну та залікову масу, знижки чи надбавки за класність і сортність, а також сума платежу.

Розрахунки з покупцями записуються на основі приймальних квитанцій.

Матеріали передаються підприємствам і організаціям за допомогою спеціальної форми товарно-транспортної накладної (ТТН). Для передачі товарів продавцю та отримання їх у покупця необхідні товарно-транспортні накладні. Затверджені різні форми накладних на товари.

Заготівельна організація на кожну культуру, прийняту сільськогосподарським підприємством за день, складає Реєстр товарно-транспортних накладних, який містить кількість зерна в фізичній масі, результати лабораторного аналізу, залікову масу та грошовий розрахунок. На кожну вантаж, прийняту протягом дня, виписують приймальну квитанцію (ПК-10) на підставі Реєстру товарно-транспортних накладних.

В ньому зазначено номери всіх складених накладних, фізичну та залікову масу зерна, а також суму, яка має бути виплачена з урахуванням якості зерна.

Приймальна квитанція за формою ПК-27 є документом, який підтверджує здавання фуражу державі. Він складається на основі актів на здавання фуражу безпосередньо споживачем за дорученням хлібоприймальних пунктів.

Таким чином, Приймальна квитанція є основним документом, який служить підставою для бухгалтерського обліку та статистичної звітності про заготівлю зерна по державному контракту.

Накладну внутрішньогосподарського призначення та прибутковий касовий ордер використовують для реалізації продукції окремим працівникам підприємства та іншим особам зі складу за готівку.

У договорі на виконання робіт (будівельних, ремонтних та ін.) також відображаються зобов'язання замовника щодо приймання виконаних робіт, а також порядок і терміни оплати. В ньому зазначено номери всіх складених

накладних, фізичну та залікову масу зерна, а також суму, яка має бути виплачена з урахуванням якості зерна.

Акт, який підтверджує виконання роботи, підписується комісією або представником замовника і виконавця, з обов'язковим посвідченням підписів представників печаткою замовника та виконавця. Аналогічно виконуються операції, пов'язані з наданням замовникам різних послуг, таких як обслуговування та ремонт технічних засобів підприємства, тощо.

На роботи та послуги сторони виписують рахунок-фактуру та платіжну вимогу-доручення. На всіх первинних розрахункових документах має бути окремий рядок, який містить суму податку на додану вартість. Замовники можуть виконувати свої зобов'язання щодо проведення розрахунків, якщо документи оформлені належним чином. Підприємство надає розрахункові документи покупцю або замовнику на суму оплати за відвантажену продукцію, виконані роботи чи надані послуги (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Первинні документи по розрахунках з покупцями і замовниками

Розрахунки з вітчизняними покупцями	Розрахунки з іноземними покупцями
<i>Виникнення заборгованості</i>	<i>Виникнення заборгованості</i>
Накладні Рахунки-фактури Рахунки Акти прийнятих робіт, послуг Податкові накладні Товарно-транспортні накладні Товарні накладні	Комерційні документи (рахунки-фактури) Транспортні накладні (залізнична накладна, авто накладна, авіа накладна, коносамент, пакувальні листи) Платіжні документи на перерахування сум митних платежів, розрахунки бухгалтерії про наявність курсових різниць тощо
<i>Погашення заборгованості</i>	<i>Погашення заборгованості</i>
Виписки банку ПКО Векселі	Виписки банку Векселі

При здійсненні товарообмінних (бартерних) операцій сторони укладають договори, які визначають терміни постачання товарів, обов'язки сторін виконувати умови договору та відповідальність сторін у випадку порушення умов договору.

При відвантаженні товару (робіт, послуг) за бартерним обміном необхідно скласти рахунки-фактури, накладні, акти тощо, в яких окремим

рядком зазначається сума податку на додану вартість, дата складання, найменування та адреса покупця та постачальника.

Дебіторська заборгованість поділяється на короткострокову та довгострокову, відповідно до П(С)БО 10.

Поточна дебіторська заборгованість, також відома як короткострокова заборгованість, виникає або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Направлення працівників підприємства на відрядження проводиться керівником підприємства. Наказ, який містить інформацію про пункт призначення, назву підприємства або організації, куди відправляється працівник, строк і мету відрядження, використовується для документування розрахунків з підзвітними особами. Наказ про направлення працівника на роботу є підставою для видачі йому посвідчення про відрядження.

Посвідчення про відрядження - це документ, який видається працівникам підприємства для виконання службових обов'язків (тобто відрядження) поза місцем роботи на підставі наказу (розпорядження) керівника.

Документи, необхідні для відрядження за кордоном, включають запрошення приймаючої сторони; контракт; інші документи, що свідчать про бажання створити юридичні відносини; або участь відрядженої особи в переговорах, конференціях чи симпозіумах, які пов'язані з основною діяльністю підприємства.

На підприємстві повинні бути окремі журнали для запису працівників, які вибувають у відрядження та повертаються додому.

Підзвітним особам видається готівка за видатковим касовим ордером на підставі розпорядження керівника. В посвідченні про відрядження вказується сума авансу. Наказ керівника визначає список осіб, які мають право отримувати кошти в підзвіт на господарські потреби.

При розрахунках за виданими авансами під поставку матеріальних цінностей або виконання робіт використовуються платіжні документи,

договори тощо. Крім того, при оплаті продукції та робіт, прийнятих замовником по частковій готовності, використовуються платіжні документи.

При обчисленні відшкодування підприємству завданих збитків, пов'язаних із втратами цінностей, втратами грошових коштів і псування цінностей, необхідно використовувати наступні документи:

- інвентаризаційний опис або інвентаризаційний акт (залежно від об'єкта перевірки);
- порівняльна відомість;
- договір про повну матеріальну відповідальність;
- розрахунково-платіжна відомість;
- протокол оцінки відповідальності (ПКО) та інші документи.

2.3. Синтетичний і аналітичний облік руху оборотних активів підприємства

Для обліку запасів передбачено рахунок 20 «Запаси», який містить відповідні субрахунки: № 201 «Сировина та матеріали», № 202 «Куповані напівфабрикати та комплектуючі вироби», № 203 «Паливо».

Матеріали для тари та тари, будівельні матеріали, передані у переробку, запасні частини, матеріали для сільськогосподарського призначення та інші матеріали знаходяться в номерах 204–209.

На субрахунку 201 «Сировина та матеріали» відображається наявність і рух сировини та основних матеріалів, які входять до складу виготовленої продукції. Цей субрахунок відповідає за облік основних матеріалів, які використовують підрядні будівельні організації під час виконання будівельно-монтажних або ремонтних робіт.

На субрахунку 202 відображаються наявність і рух покупних напівфабрикатів і готових комплектуючих виробів (включаючи будівельні конструкції та вироби, виготовлені підрядними будівельними організаціями, такі як дерев'яні, залізобетонні та металеві), які придбані для комплектування

готової продукції, яка потребує додаткових витрат праці для обробки або збирання.

На субрахунку 203 обліковується наявність і рух палива, що купується чи заготовляється для технологічних потреб, експлуатації транспортних засобів, виробництва енергії та опалення будівель. Субрахунок включає нафтопродукти, тверде паливо та мастильні матеріали. Крім того, тут обліковуються оплачені талони на газ і нафтопродукти.

На субрахунку 204 відображаються наявність і рух усіх видів тари, за винятком тари, яка використовується як господарський інвентар; також відображаються матеріали та деталі, які використовують для виготовлення та ремонту тари, такі як клепки для бочок і деталі для збирання ящиків.

На субрахунку 205 «Будівельні матеріали» підприємства-забудовники відображають рух будівельних матеріалів, конструкцій і деталей, монтажного обладнання та комплектуючих виробів, а також інших матеріальних цінностей, необхідних для виконання будівельно-монтажних робіт. Крім того, підприємства-забудовники відображають виготовлення будівельних деталей і конструкцій.

Матеріали, передані на сторону для переробки, обліковуються на субрахунку 206 «Матеріали, передані в переробку», а потім включаються до складу собівартості отриманих з них виробів.

Підрозділ 207 «Запасні частини» обліковує придбані чи виготовлені запасні частини, готові деталі, вузли, агрегати, які використовуються для ремонту, заміни зношених частин автомобілів, обладнання, транспортних засобів, інструкції, а також шини для транспортних засобів у запасі та обороті.

У дебеті субрахунку відображаються залишок і надходження, тоді як у кредиті відображаються витрати, реалізація та інші витрати на запасні частини.

Аналітичний облік запасних частин проводиться за місцями зберігання та однорідними групами (електронні, механічні тощо).

На субрахунку 208 обліковуються мінеральні добрива, отрутохімікати для боротьби зі шкідниками та хворобами сільськогосподарських культур, біопрепарати, медикаменти та хімікати для лікування хвороби сільськогосподарських тварин.

Також тут показано саджанці, насіння та корми, які використовуються для висаджування, посіву та відгодівлі тварин безпосередньо в господарстві. Корми включають і корми, які вирощені власними силами, так і покупні.

На субрахунку 209 обліковуються інші матеріали, такі як невиправний брак, відходи виробництва (обрубки, обрізки, стружка тощо), матеріальні цінності, отримані від ліквідації основних засобів, які не можуть бути використані як матеріали, паливо або запасні частини на цьому підприємстві (металобрухт, утиль), зношені шини тощо.

Таблиця 2.13 показує типову кореспонденцію рахунків з обліку виробничих запасів.

Для обліку МШП використовують рахунок 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети». На дебеті цього рахунку відображаються придбання МШП, а на кредиті їх списання чи використання. В табл.2.14 наведено кореспонденцію рахунків з обліку МШП.

Для обліку виготовленої продукції використовується рахунок 26 «Готова продукція». Цей активний, балансовий рахунок містить інформацію про наявність і рух продукції, яку виробляє підприємство.

Таблиця 2.13

Кореспонденція рахунків з обліку виробничих запасів

№ з/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Надійшли і оприбутковані виробничі запаси від постачальників	20	63
2	Відображені витрати з доставки та розвантаження матеріалів	20	63,66
3	Оприбутковані матеріальні цінності власного виробництва	20	23
4	Придбані матеріальні цінності підзвітною особою	20	372

5	Сума дооцінки виробничих запасів	20	423
6	Сума уцінки виробничих запасів	423	20
7	Відображена сума ПДВ до операцій 1, 2, 4	641	63,372
8	Перераховано постачальникам за придбані виробничі запаси	63	311
9	Оприбуткована вартість відходів виробництва	20	23
10	Відпущені зі складу на виробництво виробничі запаси	23	20
11	Використані матеріальні цінності на капітальне будівництво	151	20
12	Використані матеріальні цінності на пакування продукції	93	20
13	Використані матеріальні цінності на виправлення браку	24	20

У дебеті рахунку 26 відображається надходження готової продукції власного виробництва за фактичною виробничою собівартістю, а в кредиті відображається її реалізація, використання для внутрішніх потреб та інших цілей. Таблиця 2.15 показує кореляцію на рахунку 26 «Готова продукція».

Таблиця 2.14

Кореспонденція рахунків з обліку МШП

№ з/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Надійшли і оприбутковані від постачальників МШП	22	63
2	Відображена сума ПДВ	641	63
3	Витрати на доставку, розвантаження МШП	22	23,63,66
4	Придбані МШП підзвітними особами	22	372
5	Оприбутковані МШП власного виробництва, призначенні для внутрішнього використання	22	23
6	Надійшли МШП від засновників у рахунок вкладу до зареєстрованого капіталу створюваного підприємства	22	46
7	Списана вартість МШП на підготовку і освоєння виробництва	39	22
8	Відображується сума реалізованих МШП	36	712
9	Нараховано ПДВ на реалізовані МШП	712	641
10	Списання облікової вартості реалізованих МШП	943	22

Таблиця 2.15

Бухгалтерське відображення операцій з руху готової продукції

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Оприбуткована на склад готова продукція	26	23
2	Передача на склад готової продукції напівфабрикатів, призначених для реалізації	26	25
3	Сторнується уцінка готової продукції	946	26
4	При інвентаризації виявлені надлишки готової продукції	26	719
5	Готова продукція, призначена для власних потреб, оприбуткована як матеріали, МШП	20,22	26
6	Недостача, виявлена при інвентаризації готової продукції, віднесена на винну особу	375	26
7	Списана на фінансові результати первісна вартість готової продукції	791	26
8	Списана собівартість реалізованої готової продукції	901	26
9	Використана готова продукція для адміністративних потреб	92	26
10	Списано готову продукцію на витрати зі збуту	93	26
11	Списано витрати, пов'язані із знеціненням (уцінкою) готової продукції	946	26
12	Списана нестача готової продукції, що виявлена в процесі її збереження та реалізації, якщо винуватця не встановлено	947	26

Журнал №3 містить аналітичний облік відвантаження та реалізації продукції, а також розрахунків із покупцями або замовниками. Записи в цьому журналі (як і в журналі № 5) виконуються в позиційному (лінійному) порядку, щоб покупець міг побачити, по якому розрахунковому документі він повинен заплатити, а також зробити відмітку про оплату.

Товарно-матеріальні цінності, що надійшли на підприємство з метою продажу, обліковуються на рахунку 28 «Товари». Рахунок є активним.

Цей рахунок використовують збутові, торговельні, заготівельні та підприємства громадського харчування.

У рахунку 28 «Товари» є два субрахунки: 281 «Товари на складі» та 282 «Товари в торгівлі».

Товари на комісії, 284 товарна тара та 285 торгова націнка.

Збільшення вартості та надходження товарів (тари) відображаються по дебету субрахунків 281-284, а зменшення товарів відображається по кредиту.

Субрахунок 285 є регулюючим, контрактивним (пасивним). Нарахування торгової націнки відображається по кредиту цього субрахунку, а списання відображається по дебету.

Журнал-ордер № 5 А містить інформацію про операції з обліку товарів.

Для обліку грошових коштів, які знаходяться на рахунках у банках і можуть бути використані для поточних операцій, призначено рахунок № 31 «Рахунки в банках».

На рахунку 31 є такі субрахунки: № 311 «Поточні рахунки в національній валюті» та № 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті».

Рахунки 313 і 314, що стосуються інших рахунків банку в національній валюті та іноземній валюті.

Грошові надходження відображаються на дебеті рахунка №31 «Рахунки в банках», а використання відображається на кредиті.

Субрахунки № 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» та № 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті» містять загальну інформацію про те, скільки грошей в іноземній валюті є та їх рух.

Відображаються операції по рахунку № 31 «Рахунки в банках» на основі перевірених виписок банку та грошових документів, доданих до них.

На кожний момент часу залишок на рахунку № 31 «Рахунки в банках» має відповідати залишку грошей, зазначеному у виписці банку по рахунку № 31 «Рахунки в банках».

На рахунку №о 31 «Рахунки в банках» аналітичний облік здійснюється за виписками банку, і лише коли на підприємстві є розрахункові субрахунки, відкривають окремі аналітичні рахунки для обліку відповідних.

Виписка є основою для записів у реєстрах операцій на рахунку № 31 «Рахунки в банках» (журнал-ордер № 1 і допоміжна відомість № 1.2). У виписці банку на дебеті буде показано суму грошей, які були виведені з рахунку підприємства, а на кредиті — сума, яка була зарахована на рахунок підприємства, тобто сальдо у виписці буде на кредиті рахунка.

Таблиця 2.16 показує кореспонденцію рахунків з обліку коштів на рахунку №31 «Рахунки в банках».

Таблиця 2.16

Кореспонденція рахунків з обліку коштів на рахунку 31 “Рахунки в банках”

№ п/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Надійшла від покупців виручка від реалізації продукції, робіт, послуг	311, 312	361
2	Внесена з каси на рахунки в банках готівка	311, 312	301, 302
3	Переховані постачальниками різні суми у зв'язку з перерахунками	311, 312	631
4	Повернено раніше виданий аванс	311, 312	371
5	Надійшли суми за висунуті претензії	311, 312	374
6	Повернуті на рахунки в банках перерахунки сум фінансовими органами	311, 312	641
7	Надійшли суми від окремих осіб в погашення заборгованості по відшкодуванню завданого збитку	311, 312	375
8	Суми вкладів, що надійшли від засновників, які раніше підписалися на акції	311, 312	46
9	Одержано короткострокові кредити банків	311, 312	601
10	Оплачені різні витрати по капітальним вкладенням	15	311, 312
11	Відображені різні витрати на потреби основних цехів	23	311, 312
12	Готівка, що надійшли до каси з банку	30	311, 312
13	Погашена заборгованість перед постачальниками і підрядчиками	631	311, 312
14	Помилково списані банком суми	374	311, 312

Продовження табл.2.16

1	2	3	4
15	Перераховані платежі до бюджету	641	311, 312
16	Погашення заборгованості з відрахування органам соціального страхування	652	311, 312
17	Перерахування авансу підзвітним особам	372	311, 312
18	Сплачені пені, штрафи, неустойки	948	311, 312
19	Погашена заборгованість з короткострокового кредиту банку	60	311, 312
20	Погашені довгострокові кредити банків	50	311, 312

Для обліку наявності готівки в касі використовується активний рахунок № 30 «Готівка», який містить два субрахунки: № 301 «Готівка в національній валюті» та № 302 «Готівка в іноземній валюті».

Після отримання звіту касира бухгалтерія перевіряє правильність всіх записів у звіті, проставляє кореспонденцію рахунків на кожному документі та заповнює журнал-ордер № 1с.-г. по кредиту рахунку № 30 «Готівка» і відомість № 1.1с.-г. по дебету цього рахунку. У цьому журналі бухгалтерія реєструє гроші, які були отримані та видані за цільовим призначенням.

У журналі-ордері № 1с.-г. зазначено, що грошові кошти, отримані з кредиту рахунку № 30, були використані для обліку виробничих витрат, матеріальних цінностей, розрахунків з працівниками компанії, підзвітними особами, депонентами та ін.

Наприкінці місяця в журналі-ордері № 1с.-г. і відомості №о 1.1с.-г. підраховуються надходження та витрати готівки. На перше число наступного місяця залишок коштів у касі має бути тотожним показнику в касовій книзі.

Підсумкові дані цих реєстрів містяться в головній книзі.

Таблиця 2.17 містить схему відображення операцій на рахунку 30 «Каса».

Таблиця 2.17

Кореспонденція рахунків з обліку готівки

№ п/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Надійшла й оприбуткована до каси готівка з відповідних рахунків в банку	301, 302	311, 312
2	Надійшла до каси виручка від реалізації продукції	301	361
3	Погашена дебіторська заборгованість готівкою	301	377, 361, 65, 374
4	Надійшов до каси невикористаний залишок підзвітної суми	301	372
5	Засновники внесли до каси готівку в рахунок їх вкладів до зареєстрованого капіталу підприємства	301	46
6	Надійшла до каси готівка від дочірніх підприємств	301	682
7	До каси повернуті лишки одержаної заробітної плати	301	66
8	Придбані й оприбутковані нематеріальні активи з оплатою з каси	631 12	301 631
9	Оплачено готівкою різні загальновиробничі і адміністративні витрати	91, 92	301
10	Витрати майбутніх періодів оплачені з каси	39	301
11	Сплачена працівникам підприємства заробітна плата	661	301

Для обліку дебіторської заборгованості за товарами використовується рахунок 36, який називається «Розрахунки з покупцями і замовниками».

Рахунок 36 є активом, який використовується для обліку розрахунків. По дебету рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» відображається вартість продажу товарів, товарів, виконаних робіт, наданих послуг (у тому числі бартерних контрактів), яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджету та позабюджетних фондів і включені до вартості реалізації. По кредиту відображається сума платежів, які надійшли Сальдо рахунку дебетове і показує, скільки грошей мають покупці та замовники за товари та послуги.

Такі субрахунки, 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» і 362 «Розрахунки з іноземними покупцями», відкриваються в Розрахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками».

Аналітичний облік розрахунків з кожним покупцем і замовником ведеться за кожним рахунком, що підлягає сплаті.

Розрахунки за поточною дебіторською заборгованістю з різними дебіторами відображаються на рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами». Це включає аванси, нараховані доходи, претензії, відшкодування завданих збитків, позики членів кредитних спілок та інші операції, строк оплати яких припадає на поточний або наступний господарський рік.

По дебету рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами» відображається виникнення дебіторської заборгованості, а по кредиту — її погашення чи списання.

Наступні субрахунки включені до пункту 37 «Розрахунки з різними дебіторами»: 371 «Розрахунки за виданими авансами передбачені для обліку розрахунків за виданими авансами під поставку матеріальних цінностей або під виконання робіт, а також по оплаті продукції та робіт, прийнятих замовником по частковій готовності».

Розрахунки з підзвітними особами обліковується на субрахунку 372, який називається «Розрахунки з підзвітними особами». Цей субрахунок використовується для обліку грошей, виданих працівникам із спискового складу на операційні витрати, адміністративно-господарські та службові відрядження.

Нараховані дивіденди, відсотки, роялті тощо, які повинні бути отримані, обліковуються на субрахунку 373 «Розрахунки за нарахованими доходами».

На субрахунку 374 «Розрахунки за претензіями» ведеться облік претензій, пред'явлених постачальникам, підрядникам, транспортним підприємством та іншим організаціям, а також штрафів, пені та неустойок, які вони отримали. Якщо винуватця виявлено, на субрахунку 375 «Розрахунки за

відшкодуванням завданих збитків» ведеться облік розрахунків за відшкодуванням підприємству завданих збитків, пов'язаних із нестачами та витратами, пов'язаними з псуванням цінностей, а також розкраданням грошових коштів.

У кредитних спілках облік розрахунків за позиками членам кредитних спілок ведеться на субрахунку 376, який називається «Розрахунки за позиками членам кредитних спілок».

Розрахунки за іншими операціями, облік яких не відображається на інших субрахунках рахунку 37 «Розрахунки з іншими дебіторами». Зокрема, це стосується розрахунків за операціями, пов'язаними зі здійсненням спільної діяльності (без створення юридичної особи), усіх видів розрахунків з працівниками (крім розрахунків з оплати праці та з підзвітними особами), а також інших розрахунків. Аналітичний облік ведеться за кожним дебітором відповідно до типу заборгованості, дати її виникнення та терміну погашення.

Аналітичний облік ведеться за кожною підзвітною особою, членом кредитної спілки та працівником. Таблиця 2.18 показує відображення за дебіторської заборгованості у фінансовій звітності.

Журнали-ордери №3-А і 3-Б с.-г. містять приклади математичного обліку дебіторської заборгованості. У цьому ж місці показується аналітичний облік дебіторської заборгованості.

Завдяки тому, що рахунки 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» і 37 «Розрахунки з різними дебіторами» є активно-пасивними, залишок як початковий, так і кінцевий може бути як по дебету, так і по кредиту даних рахунків, і він буде відображатися розгорнуто в журналі-ордері.

Таблиця 2.18

Основні види дебіторської заборгованості та їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку й у фінансовій звітності

Вид дебіторської заборгованості	Рахунок	Рядок балансу
Поточна:		
- короткострокові векселі отримані	34	150
- за продукцію, товари, роботи і послуги (крім заборгованості, забезпеченої векселем)	36,38	160,161,162
- за виданими авансами	371	180
- за розрахунками з підзвітними особами	372	210
- за нарахованими дивідендами, відсотками, роялті та ін., що підлягають надходженню	373	190
- за претензіями, пред'явленими постачальникам, підрядникам, транспортним та іншим організаціям	374	210
- з відшкодування нанесених збитків у результаті недостач і втрат від псування цінностей,	375	210
- недостач і розкрадання грошових коштів, якщо винуватець виявлений	375	210
- за позиками членам кредитних спілок	376	210
- за операціями, пов'язаними зі спільною діяльністю, за іншими розрахунками з	377	210
- працівниками та іншими розрахунками з іншими дебіторами	377	210
- за розрахунками з бюджетом	377,64	170
- за внутрішніми розрахунками і за розрахунками з пов'язаними сторонами	377,682, 683	200

2.4. Організація і методика аудиту оборотних активів

Мета внутрішнього аудиту оборотних активів полягає в тому, щоб переконатися, що підприємство має власні оборотні кошти, що вона дотримується стандартів обліку та процедур, що вона документує рух оборотних активів і що інформація про оборотні активи правильно відображається у фінансовій звітності.

Послідовність аудиторської перевірки оборотних активів включає наступні етапи:

- збір і аналіз інформації, необхідної для оцінки достовірності бухгалтерського фінансового обліку оборотних активів;
- перевірка того, чи відповідають дані бухгалтерського фінансового обліку та фінансової звітності законам і правилам облікової політики;
- планування аудиту та наступний контроль аудиторської перевірки;
- перевірка правильності та своєчасності первинних даних з обліку оборотних активів;
- аналіз показників балансу та інших даних фінансової звітності;
- перевірка того, наскільки дані фінансової звітності відповідають записам в облікових регістрах щодо обліку оборотних активів;
- узагальнення результатів перевірки.

Організація та методологія аудиту оборотних активів визначаються, перш за все, відповідним інформаційним забезпеченням.

Інформаційне забезпечення аудиту — це добре організована група даних, яка створюється та використовується на різних стадіях процесу аудиту.

Бухгалтерські дані є основою інформаційного забезпечення. Щоб провести аудит оборотних активів, використовують облікові джерела, наведені в табл. 2.19.

Кожна аудиторська перевірка внутрішнього та зовнішнього аудиту проводиться ретельно. Для створення програми аудиту необхідно розробити планування перевірки. Планування перевірки також включає визначення процедур його проведення, обсягів аудиту, необхідних ресурсів, характеру та складності аудиторських завдань, терміну перевірки тощо.

Під час розробки програми враховуються цілі аудиторської перевірки, терміни її проведення та тривалість охоплення.

Таблиця 2.19

Джерела інформації для обліку оборотних і поточних активів

Номер та назва рахунка	Форми бухгалтерського обліку		
	Журнально-ордерна форма	Книжно-журнальна форма	Автоматизована форма
1	2	3	4
20 «Виробничі запаси»	Прибуткова і видаткова накладна, рахунок-фактура, журнал-ордер № 5, № 6, Головна книга, фінансова звітність (ф. № 1)	Прибуткова і видаткова ф.К-29, Головна книга, фінансова звітність (ф. № 1)	Прибуткова і Видаткова накладна, картка рахунка 20, Головна книга, фінансова звітність (ф. № 1)
28 «Товари»	Прибуткова і видаткова накладна, рахунок-фактура, журнал ордер № 5, № 6, Головна книга, фінансова звітність (ф. № 1)	Прибуткова і видаткова накладна, рахунок-фактура, журнал ф.К-2, ф.К-3, звітність (ф. №1)	Прибуткова і видаткова накладна рахунок-фактура, аналіз рахунка 28, картка рахунка 28, Головна книга, фінансова звітність (ф. № 1)
30«Готівка» 31«Рахунки в банках»	Видаткові та прибуткові касові ордери, касова книга, платіжні доручення, виписка банку, журнал-ордер № 1, Головна книга, фінансова звітність (ф. № 1)	Видаткові та прибуткові касові ордери, касова книга, журнал ф.№1, Головна книга, фінансова звітність (ф. № 1)	Видаткові та прибуткові касові ордери, журнал, касова книга, платіжні доручення, аналіз рахунка 30,31 картка рахунка 30, 31 Головна книга, фінансова звітність (ф. № 1)
36 «Розрахунки з покупцями і замовниками»	Прибуткова і видаткова накладна, рахунок-фактура, платіжні доручення, чеки, акредитиви журнал-ордер № 1, 3, 6, відомість 3.1, Головна книга, фінансова звітність (ф. № 1)	Прибуткова і видаткова накладна, рахунок-фактура, платіжні доручення, чеки, акредитиви, книга ф.К-16, ф.К-17, Головна книга, фінансова звітність (ф. № 1)	Прибуткова і Видаткова накладна, рахунок-фактура, платіжні доручення, чеки, акредитиви, аналіз рахунка 36, картка рахунка 36, Головна книга, фінансова звітність (ф. № 1)

Продовження табл.2.19

1	2	3	4
37 «Розрахунки з різними дебіторами»	Прибуткова і видаткова накладна, платіжні доручення, чеки, журнал-ордер № 1, 3, 6, відомість 3.2, Головна книга, фінансова звітність (ф.№ 1)	Прибуткова і видаткова накладна, платіжні доручення, чеки, книга ф.К-19, ф.К-17, Головна книга, фінансова звітність (ф.№1)	Прибуткова і видаткова накладна, платіжні доручення, чеки, аналіз рахунка 37, картка рахунка 37, Головна книга, фінансова звітність (ф.№ 1)
39 «Витрати майбутніх періодів»	Платіжні доручення, чеки, журнал ордер № 1, 3, 6, Головна книга, фінансова звітність (ф.№ 1)	Платіжні доручення, чеки, книга ф.К-39, Головна книга, фінансова звітність (ф.№ 1)	Платіжні доручення, чеки, аналіз рахунка 39, картка рахунка 39, Головна книга, фінансова звітність (ф.№ 1)

Процеси, які використовуються внутрішніми аудиторами для збору, аналізу та запису інформації під час аудиторської перевірки; тип і обсяг тестування та перевірки, необхідних для досягнення цілей аудиту; конкретні ризики, процедури та угоди, що підлягають аудиту; і методи та процедури аудиту.

Програма затверджується керівником підрозділу внутрішнього аудиту, а також надсилається разом із повідомленням про проведення аудиту структурним підрозділам підприємства. Рис. 2.3 показує форму програми внутрішнього аудиту.

Програма проведення аудиту

Напрямок аудиторської перевірки _____

Аудитори _____ Структурний підрозділ, в якому здійснюється аудит _____

Дата початку та закінчення перевірки _____

Перелік аудиторських процедур	Термін виконання	Виконавець	Посилання на робочий документ

Аудитор _____ П.І.Б.

Підпис _____

Рис. 2.3. Програма проведення аудиту

У процесі планування аудиту оборотних активів за допомогою автоматизованої обробки даних складається список основних завдань, які необхідно вирішити протягом процесу аудиту.

Такими завданнями можуть бути: перевірка правильності використання облікової номенклатури; перевірка правильності облікових показників; перевірка повноти вхідної інформації; перевірка підсумкової вихідної інформації; перевірка відповідності документації законам і її контролю; перевірка порядку коректування нормативно-довідкової та підсумкової вихідної інформації; і перевірка порядку поточного зберігання інформації як на машинних, так і на паперових носіях.

Системна організація технологічного процесу обробки даних, який забезпечує керуюча програма, є ключовим моментом проведення аудиту.

Інформаційна модель проведення аудиту за окремими ділянками обліку складається на основі переліку аудиторських завдань. Інформаційна модель визначає послідовність розв'язання аудиторських задач і взаємозв'язок між ними. Рисунок 2.4 показує модель проведення аудиту оборотних засобів за допомогою керуючої програми.

Рис. 2.4 Інформаційна модель аудиту оборотних активів

Аудит оборотних активів починається з інвентаризації та оцінки результатів. Метою аудиту під час перевірки результатів інвентаризації за допомогою комп'ютера є виявлення допущених помилок. Крім того, вони автоматично перевіряють і порівнюють операції, проведені за результатами інвентаризації, з операціями, які виконуються зазвичай.

Наступні етапи забезпечують правильне та повне формування первинної інформації та своєчасне відображення її в облікових регістрах: перевірка наявності необхідної облікової інформації в первинних документах; перевіряють правильність відображення первинних даних на рахунках бухгалтерського обліку та перевіряють, чи немає помилок у первинних документах.

Аудит відповідності даних аналітичного та синтетичного обліку відповідно до звітних даних є одним із основних етапів аудиту оборотних активів.

На останньому етапі аудитор складає Протокол до аудиторського висновку та звіту. На основі протоколу аудитор робить свої висновки та пропонує рішення для виявлених порушень і недоліків.

РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ Й АУДИТУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

3.1. Розроблення положень з формування ефективної облікової політики в частині обліку оборотних активів

У сучасних умовах економіки підприємствам часто доводиться стикатися з різними кризовими ситуаціями, які можуть призвести до ліквідації або навіть до повного їх руйнування. Для того, щоб запобігти таким ситуаціям, вищому управлінському персоналу фірми потрібно надавати оперативну, перевірену економічну інформацію. Облікова інформація становить більшу частину економічної інформації, тому керівництво повинно правильно визначити положення облікової політики, які містяться в Наказі про облікову політику підприємства.

Затвердження Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та національних стандартів бухгалтерського обліку дозволило використовувати термін «облікова політика» у сучасному бухгалтерському обліку. Система міжнародних стандартів фінансової звітності ґрунтується на цій ідеї стандартизації обліку та звітності.

У Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансових звітів» облікова політика визначається як певні принципи, основи, домовленості, правила та практичне застосування, прийняті підприємством під час складання та подання фінансових звітів. Вона повинна виконуватися відповідно до вимог кожного міжнародного стандарту, а також тлумачень Постійного комітету з тлумачення. Крім того, вона повинна гарантувати, що інформація, представлена у фінансовій звітності, є правдивою та точною.

Облікова політика, згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», складається з усіх принципів, методів і практик, які застосовуються підприємствами для складання та подання фінансової звітності [21]. Крім того, зазначено, що підприємство має право самостійно розробляти стандарти обліку. П(С)БО 6 «Виправлення помилок і

зміни у фінансових звітах» пояснює, коли облікова політика може змінюватися, і як ці зміни відображаються. Не існує окремого положення, яке висвітлює ідею облікової політики.

Поняття облікової політики в українському законодавстві та Міжнародних стандартах фінансової звітності передбачає, що підприємство до початку звітного періоду вибирає методи, форми організації обліку, методи оцінки та інші методи в межах, передбачених стандартами та іншими нормативними документами.

Підприємство використовує облікову політику для ведення поточного обліку та складання фінансової звітності. Наявність облікової політики сприяє ефективному управлінню фінансами компанії та робить показники фінансової звітності зрозумілими.

Сучасні дослідження зосереджені на обліковій політиці. Наприклад, Андреев С.В. пише, що завдання бухгалтерського обліку змінилося в умовах ринкової економіки. Сьогодні його головним обов'язком є задоволення інформаційних потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів.

Крім того, автор говорить про чотири фактори, які, на його думку, визначають формування облікової політики, а саме: відокремленість майна, безперервність діяльності підприємства, послідовність використання облікової політики та часова визначеність фактів господарської діяльності. Крім того, він також вказує на наступні вимоги до облікової політики: своєчасність, обмеженість, раціональність, несуперечливість, пріоритет змісту над формою, Облікова політика повинна охоплювати всі аспекти облікового процесу — організаційні, технічні та методичні — щоб бухгалтерський облік був цілісною системою [33].

Вчені, такі як Кушельний М.В. та Лінник В.Г., визначають елементи, що визначають особливості діяльності підприємства, і вони впливають на формування облікової політики, організаційно-правова структура та форма власності підприємства; специфіка галузі, яка визначає вид діяльності та

визначає технологічно-організаційні умови роботи; обсяги діяльності, кількість працівників, номенклатура продукції тощо; правила оподаткування, пільги та їх отримання; умови постачання та реалізації продукції; велика матеріальна база та достатня кількість кваліфікованих облікових працівників; система та умови зацікавленості та відповідальності [33].

Оскільки кожен вчений бачить різні способи впровадження облікової політики на підприємстві, багато вчених все ще сперечаються про те, як використовувати термін «облікова політика». У стандартах П(С)БО та МСФЗ облікова політика розглядається лише на рівні суб'єкта господарювання, тоді як новий підхід вважає, що облікова політика є інструментом державного регулювання бухгалтерського обліку. Через це українські дослідники розглядають визначення облікової політики ширше.

Розглядаючи облікову політику з точки зору оборотних активів, важливо звернути увагу на такі розділи: загальні правила, оцінка запасів, документальне оформлення операцій, пов'язаних із рухом запасів, облік і контроль наявності та руху запасів під час виробництва та зберігання, бухгалтерський облік запасів і особливості обліку тари.

Згідно з МСБО 2 «Запаси» в обліковій політиці важливим є вибір методів оцінки основної та побічної продукції, а також баз розподілу витрат (на розсуд підприємства) для різних видів основної продукції під час спільного виробництва. Дані про оборотні активи повинні бути структуровані відповідно до складових активів, як показано на рисунку 3.1 під час створення Наказу про облікову політику.

Організаційна частина облікової політики повинна містити загальні вказівки щодо того, як працює бухгалтерський підрозділ підприємства.

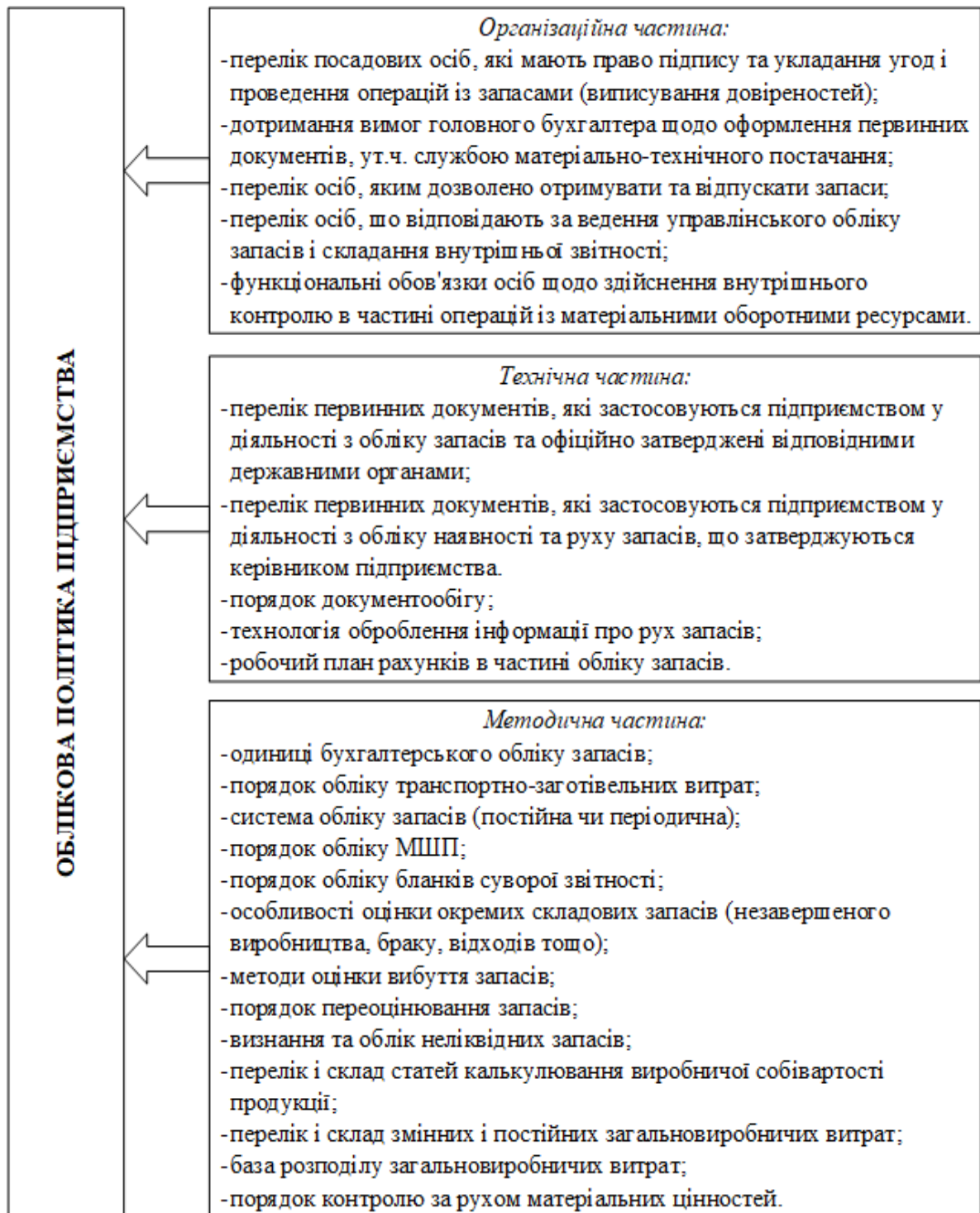

Рис.3.1 Облікова політика щодо оборотних матеріальних ресурсів фірми

Бухгалтерський облік матеріальних цінностей вимагає чітко визначеного розподілу обов'язків і відповідальності між особами, відповідальними за операції з матеріальними цінностями. Необхідно також забезпечити, щоб первинні документи відповідали вимогам головного бухгалтера. Договори про матеріальну відповідальність мають бути укладені з працівниками, які мають право на ведення господарських операцій із матеріалами.

Для повної та ефективної реалізації всіх положень Наказу про облікову політику необхідні посадові інструкції. У них слід зазначити права та обов'язки осіб, відповідальних за певну ділянку бухгалтерського обліку. Для оборотних активів також можна вести податковий облік.

Технічна частина повинна містити список основних документів, які використовуються для оформлення ТМЦ і затверджуються керівником фірми. Правила документообігу та технології обробки інформації, пов'язані з запасами, мають вирішальне значення. Це включає визначення виконавців, а також чіткого порядку та терміну передачі первинних документів, таких як накладні на внутрішнє переміщення, лімітно-забірні картки та товарно-транспортні накладні, між структурними підрозділами з моменту оприбуткування запасів до моменту передачі документів в архів.

Підприємства зазвичай створюють плани документообігу, які включають у Наказ про облікову політику. Технічна частина також повинна включати перелік синтетичних і аналітичних рахунків, які підприємство використовує для обліку товаро-матеріальних цінностей. Ці рахунки також повинні бути включені до робочого плану рахунків, який розробив підприємство.

Використання різних методів обліку окремих об'єктів передбачає використання певної сукупності елементів як методичну складову облікової політики. Такі компоненти облікової політики обираються підприємством самостійно і можуть змінюватися протягом усього періоду його існування.

3.2. Вдосконалення обліку і контролю оборотних активів в умовах комп'ютерних технологій

Упровадження правил побудови організаційної структури в комп'ютерну систему організаційного управління є єдиним способом організації діяльності підприємства в сучасних ринкових умовах. Таким чином, у сучасних умовах швидкого розвитку ринку внутрішні документи компанії часто доводиться змінювати, а висока плинність персоналу може звести нанівець всю роботу. Отже, комп'ютеризація управління підприємством є важливою частиною, яка визначає, як організовано бухгалтерію та операції підприємства.

На нашу думку, у досліджуваному підприємстві доцільно використовувати програму «Дебет Плюс» для ведення автоматизованого обліку.

«Дебет Плюс» — це програмний комплекс, який виконує всі функції, які компанії повинні мати для ведення обліку. Програмний продукт має високу надійність, оскільки він побудований на платформах і компонентах, які пройшли ретельний тест. Система тестується регулярно, а нові версії та виправлення доступні для загрузки приблизно раз на три тижні.

Такі модулі входять до базової конфігурації «Дебет Плюс»: облік ТМЦ, облік банківських операцій, облік касових операцій, облік основних засобів, облік оплати праці, облік кадрів, зведення бухгалтерського балансу, управлінський облік, CRM — управління взаємовідносинами з клієнтами, транспорт, управління.

Політика ціни підприємства «Дебет Плюс» сконцентрована на доступності: рішення «Дебет Плюс» значно дешевші, ніж подібні рішення в інших країнах або за кордоном. Це дозволяє досягти додаткового економічного ефекту під час створення та модернізації АСУП.

Підсистема обліку товарно-матеріальних цінностей призначена для кількісно-сумового сортового та партійного обліку товарно-матеріальних

цінностей. Це гнучка, універсальна та високопродуктивна система. Вона підходить для обліку комерційних і виробничих підприємств.

У системі є кілька характеристик, які відрізняють її від аналогів:

1) надає можливість відстежувати залишки та рух товарно-матеріальних цінностей за будь-який період часу та в будь-якій структурі (по підрозділам, матеріально-відповідальним особам, рахункам, субрахункам, товарним групам, цінам);

2) дозволяє обліковувати одну і ту ж номенклатурну позицію за різними цінами, отримуючи наявність і рух матеріальних цінностей як за всіма цінами, так і за кожною ціною окремо;

3) дозволяє включати як товари, так і матеріали в одну видаткову накладну та формувати відповідні проводки під час процесу реалізації;

4) може на будь-яку дату створювати прайс-листи для торгових підприємств;

5) формує різноманітні документи, такі як накладні;

6) дає кілька способів формування облікової ціни за допомогою прибуткових накладних: ціна постачальника = облікова ціна; або ціна постачальника = ціна постачальника + накладні витрати;

7) відпускна ціна може бути сформована за допомогою двох способів у видаткових документах:

- використання ціни з прайс-листа (прейскуранта);
- як відсоток до облікової ціни;
- вручну вказувати ціну продажу.

8) надає наступні можливості вибору облікової ціни під час списання ТМЦ під час процесу реалізації:

- ✓ FIFO;
- ✓ вручну вибір цін із списку облікових цін;
- ✓ списання за поточною середньою ціною;
- ✓ списання з вказівкою облікової ціни на опісля.

9) дозволяє отримувати залишки по складу та залишки з урахуванням виписаних рахунків фактур, а також резервувати товари під час введення рахунків-фактур;

10) дозволяє отримувати залишки в будь-який момент, коли документи вводяться;

11) дозволяє автоматично зважати на накладні витрати в ціні на конкретну партію товару, а вихідну ціну можна відновлювати за потреби;

12) ідентифікує проводки, які були зроблені по конкретній накладній, і надає відомості про відповідність руху ТМЦ як у кількісному, так і в сумовому вираженні, що гарантує, що дані кількісного та сумового обліку є повністю відповідними;

13) необмежує кількість записів, які можна зробити в первинних документах;

14) обліковує виробництво, включаючи витрати та витрачання матеріалів.

Первинні документи, звіти, баланс, журнали, довідки, сервіс, налаштування та довідка складають основне меню підсистеми.

Відомість про рух матеріалів, картки складського обліку, оборотно-сальдова відомість, відомість про залишок і вибірки, а також форми звітності доступні в розділі «Звіти».

Розділ балансу підсистеми обліку ТМЦ розділений на два блоки. У першому розділі представлені операції, які використовуються для роботи з оборотами та залишками на рахунках; це включає аналітику, оборотно-сальдову інформацію та інструменти для автоматизованого закриття рахунків. З другим блоком можна працювати з журналами-ордерами, виписками та відомостями.

У головному меню системи є розділ «Журнали», який призначений для роботи з журналами реєстрації документів.

На початку роботи підсистеми необхідно заповнити довідники аналітичного обліку та номенклатури, але первинні документи можна вводити безпосередньо після цього.

У головному меню ви знайдете всі накладні в розділі «Первинні документи». Введення всіх основних документів працює за одним принципом: документи зберігаються в папках. Ви можете переглядати папку в будь-який момент. Нові документи можна додавати, редагувати, видаляти або виводити на друк у папці. Крім того, ви можете переміщати документи по папках одного типу.

3.3 Організація обліку і аудиту оборотних активів із застосуванням МСФЗ

Два типи стандартів є найбільш поширеними в міжнародному бухгалтерському обліку. Це Міжнародні стандарти фінансової звітності (IASCF/МСФЗ), які утворюють британо-американо-голандську модель бухгалтерського обліку, а також загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку США (GAAP), які формують національну модель.

Застосування МСФЗ у великій кількості європейських країн, а також спрямованість на уніфікацію та об'єднання бухгалтерського обліку в цих країнах, робить необхідним вивчення питань використання МСФЗ у бухгалтерському обліку загалом і оборотних активів зокрема. Що стосується вивчення принципів GAAP США, це перш за все тому, що ці стандарти використовуються такою розвинутою країною, як США, а також Великобританією, яка має свої власні стандарти.

Зважаючи на те, що ці країни мають найбільші фондові ринки, вони також мають багато дочірніх підприємств у інших країнах, де звітність формується за національними вимогами та окремо за стандартами GAAP, які майже відповідають МСФЗ, але мають деякі відмінності щодо відображення в обліку та звітності, у тому числі щодо активів підприємств.

Отже, ми порівняємо МСФЗ, GAAP США та P(S)БО, щоб проаналізувати міжнародні практики визнання і класифікації активів підприємства, зокрема оборотних активів (рис. 3.2).

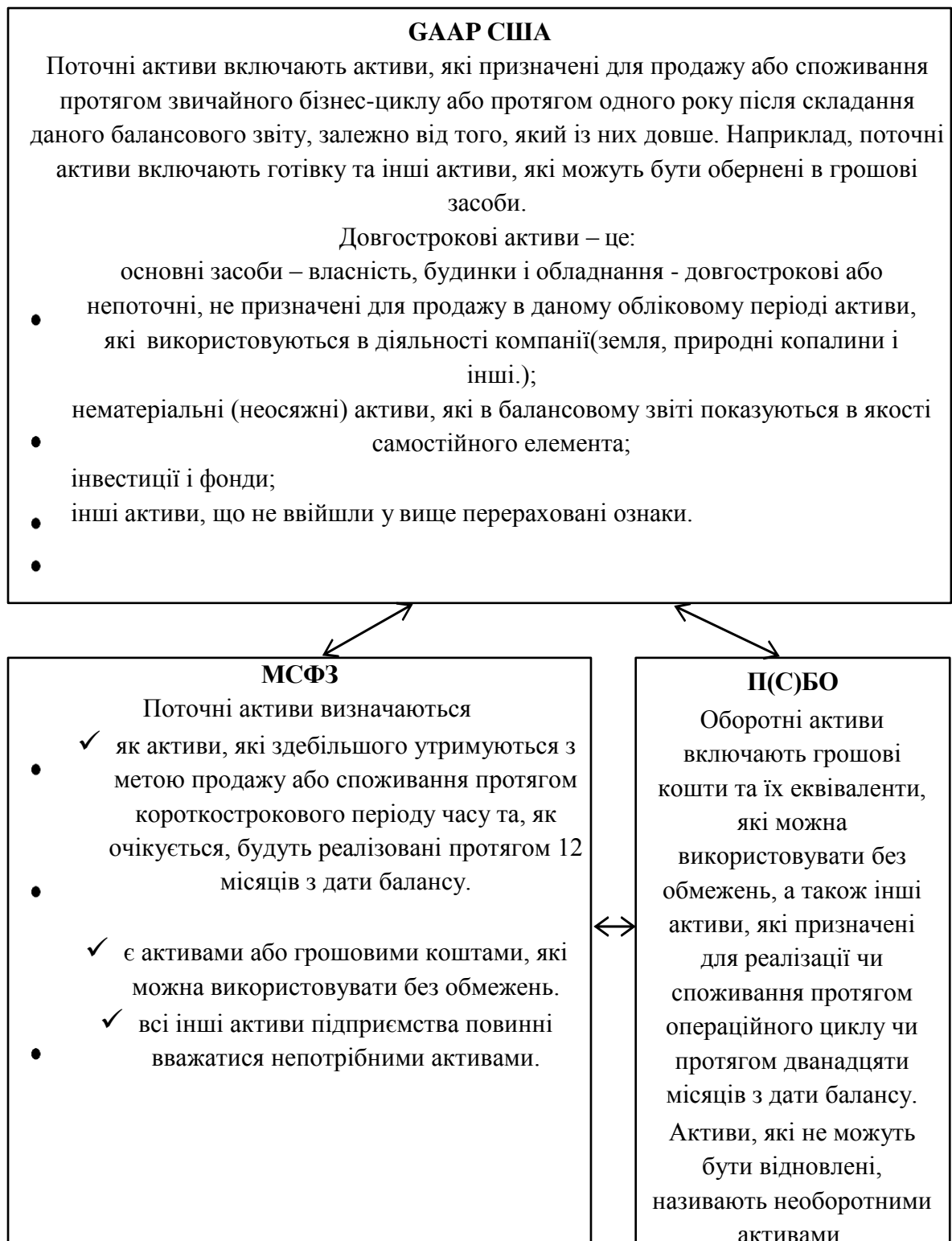

Рис 3.2 Зрівняльна характеристика угруповання активів відповідно до МСФЗ, GAAP США, П(С)БО

Хоча МСФЗ не вимагають, вони заохочують подання поточних і не поточних активів, що відповідає поділу активів на оборотні та необоротні активи відповідно до П(С)БО. На практиці дослідження показують, що більшість виробничих та торговельних підприємств в Україні дійсно виконують ці вимоги окремо. Однак фінансові установи та інші підприємства, які займаються довгостроковими проектами, наприклад, будівельні компанії, зазвичай не виконують це.

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає активи як ресурси, якими володіє підприємство, і які, як очікується, принесуть економічні переваги в майбутньому.

Згідно з МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка», фінансовий актив може бути: як грошовими коштами; контрактним правом отримувати гроші чи другий фінансовий актив з іншого підприємства; контрактним правом замінювати фінансові інструменти з іншим підприємством за тих умов, які є більш сприятливими; чи зняттям капіталу іншого господарства.

Розберемо визначення запасів за МСБО 2, воно практично повністю відповідає визначенню запасів за П(С)БО 9. Згідно з цим стандартом запаси визначаються як активи, які:

- утримуються для продажу в звичайній діяльності компанії;
- знаходяться в процесі виробництва, щоб бути проданими;
- існують у формі основних або допоміжних матеріалів, які можна використовувати під час виробничого процесу або під час надання послуг.

Активи, що були придбані та зберігаються для перепродажу, включаються в вищезгадані активи. Прикладами таких активів можуть бути товари, придбані підприємством для роздрібною торгівлі та призначені для перепродажу, або інша власність, утримувана для перепродажу та створена готова продукція.

Кожне підприємство самостійно вирішує, подавати чи ні в балансі поточні і непоточні активи, згідно з МСФЗ 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності». Відповідно до МСБО 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності», активи компанії можуть бути класифіковані як поточні, якщо вони:

- очікується, що вони будуть використані або утримувані для продажу чи споживання протягом операційного циклу компанії;
- зазвичай вони затримуються для продажу або на короткий термін, і очікується, що вони будуть реалізовані протягом дванадцяти місяців з дати балансу.
- окрім того, вони є активами або грошовими коштами, які можна використовувати без обмежень.

З цієї причини всі інші активи слід класифікувати як непоточні активи відповідно до МСБО 1.

Стандарти GAAP США, зокрема Положення про концепції бухгалтерського обліку (SFAS) 2 «Якісні характеристики інформації бухгалтерського обліку», визначають, що підприємства зобов'язані відображати в балансовому звіті інформацію про свої поточні та довгострокові активи відповідно до зменшення їх ліквідності.

Активи розглядаються як ресурси компанії, які повинні принести їй господарську вигоду в майбутньому, згідно з SFAS 6 «Елементи фінансових звітів комерційних підприємств» GAAP.

Системи обліку GAAP відрізняють поточні активи від довгострокових активів, які реалізуються протягом одного року.

Згідно з правилами GAAP активи вважаються поточними, коли:

- активи включають грошові кошти та інші активи, які можуть бути перетворені на грошові кошти, а також активи, які призначені для продажу

- споживання протягом повсякденної діяльності фірми (або протягом одного року після складання даного балансового звіту, залежно від того, який із них довше).

Зараз ми розглянемо, як визначити поточні активи відповідно до стандартів GAAP. Оскільки вони є власністю та об'єктом обліку компанії, товарно-матеріальні запаси (ТМЗ) є активами, тому що вони є матеріальним активом і постійно витрачаються для продажу чи використання у виробництві.

Сировина, незавершене виробництво, готова продукція, компоненти готової продукції, наливні та сипучі речовини (бензин, цукор), будинки, які ще не завершені та інші є найбільш поширеними видами товарно-матеріальних запасів. До моменту продажу машини та обладнання, які є основними засобами для компанії, яка їх купує, є товарно-матеріальними запасами для компанії, яка їх виробляє. Товарно-матеріальні запаси поділяються на виробничі та товарні запаси залежно від того, що робить підприємство.

Товарні запаси — це речі, які підприємство купує, щоб перепродати. Коли підприємство купує їх у постачальника, їх фізичний вигляд не змінюється. Однак у деяких випадках компанії, які займаються перепродажем, комплектують ці товари, поєднуючи їх у різні системи, а потім продають їх покупцю як один готовий продукт.

Куплені або самостійно виготовлені товари, які мають бути перероблені в компанії, називають виробничими запасами. Сировина, незавершене виробництво, готова продукція та допоміжні матеріали — це деякі з них. Всі ці види товарно-матеріальних запасів об'єднані в загальну статтю балансового обліку «Товарно-матеріальні запаси» за стандартами GAAP, які майже співпадають з міжнародними стандартами обліку. Ця стаття відповідає П(С)БО 9 «Запаси» після його впровадження в Україні.

З проведеного дослідження ми дізналися, що підходи до визнання та класифікації активів за стандартами МСФЗ, П(С)БО та GAAP мають свої

особливості. Ми також дізналися, що ці підходи мають спільні та відмінні риси щодо того, як вони відображаються в балансі підприємства.

Рис.3.3 Ідентифікація та розподіл активів у балансі

Згідно з П(С)БО 9 «Запаси», коли запаси купуються або виготовляються на підприємстві, вони повинні обліковуватися за своєю первісною вартістю, яка є їхньою собівартістю. МСБО 2 не містить поняття «первісної вартості».

Таблиця 3.1

Порівняння первісної оцінки відповідно до МСБО 2 та П(С)БО 9

П(С)БО 9 «Запаси»	МСБО 2 «Запаси»
Первісна вартість	Початкова вартість (собівартість)
<ul style="list-style-type: none"> • суми, яку необхідно оплатити постачальнику, а також витрати, пов'язані з пошуком запасів (інформаційні, посередницькі тощо); • ввізне мито; • непрямі податки, які пов'язані із купівлею запасів, однак не будуть в подальшому відшкодовані підприємству; • витрати на перевезення, завантаження та розвантаження запасів, а також їх страхування; • інші витрати, понесені при купівлі запасів. 	<ul style="list-style-type: none"> • ціну придбання; • імпортне мито; • інші податки, які не будуть відшкодовуватися податковими органами; • транспортні та експедиторські витрати; • інші витрати, що будуть понесені при купівлі запасів.

Отже, П(С)БО 9 і МСБО 2 не мають особливих відмінностей, за винятком того, що національні положення більш деталізовані. З П(С)БО 9 є ще одна відмінність: згідно з МСБО 2, сума торгових знижок, повернення платежів та інших статей вираховується з витрат на закупівлю запасів.

Згідно до П(С)БО 9 оцінка відпуску або вибуття запасів на виробництво здійснюється такими методами: ФІФО, ідентифікована собівартість одиниць запасу, середньозважена собівартість, нормативні витрати або за ціною продажу. Політика обліку повинна визначити метод, який підприємство використовує.

Ціни змінюються протягом звітного періоду, тому часто виникають проблеми з процесом визначення ціни запасів, які відпускаються у виробництво. У випадку купівлі та продажу одного типу активів часто неможливо визначити, які одиниці вже витрачені, а які ще є. Для того, щоб правильно показати запаси в бухгалтерському обліку, вам потрібно знати, як їх списують, щоб не було розбіжностей між їх фактичною наявністю.

Ідентифікована собівартість активу, метод ФІФО та середньозважена собівартість є найбільш ефективними та поширеними методами списання виробничих запасів.

У методі FIFO (first-in, first-out) першими вибувають ті, хто першим придбав активи. Однак у цього методу є великий недолік. Оскільки ціни в нашій країні постійно зростають, запаси списуються за заниженими цінами. Як наслідок, показник валового прибутку буде виглядати набагато вищим, ніж насправді.

Середня зважена собівартість одиниці запасу визначається діленням вартості залишку запасів на початок звітного періоду та вартості отриманих запасів протягом звітного періоду на їх сумарну кількість. Враховуючи коливання цін, цей метод є чудовим.

Метод ідентифікованої собівартості використовується для оцінки запасів і послуг, які відпускаються для виконання конкретних завдань або запасів, які не можуть бути замінені одне одним.

Як зазначено в МСБО 2, доступні такі методи списання запасів: метод конкретної ідентифікації, метод ФІФО, метод ЛІФО (останній або перший вихід), метод стандартних витрат і метод роздрібних цін. Запаси, які були придбані чи виготовлені спеціально під конкретне замовлення, вибувають за допомогою методу конкретної ідентифікації. Тим не менш, цей метод не підходить для управління великими запасами. З іншого боку, коли є велика кількість запасів (наприклад, у роздрібній торгівлі) або коли їхні результати приблизно дорівнюють собівартості запасів, методи стандартних витрат і роздрібних цін застосовують.

Таким чином, в обліку вибуття запасів немає значних відмінностей. Хоча згідно з П(С)БО 9 є більше методів, які застосовуються рідко, деякі з них використовуються. Щодо оцінки запасів на дату балансу, згідно з П(С)БО 9 їх оцінюють за найменшою з двох вартостей: чистою вартістю реалізації або

первісною вартістю. З іншого боку, згідно з МСБО 2, оцінка запасів здійснюється лише за чистою реалізаційною вартістю.

МСФЗ є основою для всіх П(С)БО, але існують деякі відмінності в обліку запасів. Запаси, які були отримані до моменту переходу права власності, відповідно до законодавства України повинні обліковуватися інакше, як матеріали, на які суб'єкт господарювання має всі права. Коли підприємству не належать матеріали та запаси котрі надійшли, їх потрібно обліковувати на позабалансових рахунках. Відповідно до міжнародних стандартів, запаси вважаються активами на балансі підприємства незалежно від права власності.

МСБО 2 «Запаси» має алгоритм визначення собівартості та подальшого визнання витрат. Це включає часткове списання до чистої вартості реалізації або застосування формул собівартості, які використовують для визначення собівартості запасів.

Перед підготовкою до складання річної фінансової звітності запаси зберігаються в тому місці, де вони зберігаються. Залишки запасів на кінець звітного періоду визначаються та оцінюються на основі результатів проведеної інвентаризації. Вони списуються у дебет рахунків відповідних запасів з кредиту рахунка фінансових результатів.

Також запаси повинні відповідати вимогам, які є необхідними для визнання активу. Таким чином, запаси, які ніколи не принесуть економічних вигід у майбутньому, повинні бути списані на витрати періоду та класифіковані як «неліквідні активи». Професійні судження використовуються для оцінки ступеня неліквідності.

Під час складання фінансової звітності враховується можливість знецінення активів; це включає в себе зниження вартості активів, а також інші втрати активів, спричинені зносом, нестачею тощо. За цей період часу враховуються витрати. У разі знецінення балансова вартість підвищується до чистої вартості реалізації шляхом списання запасів або створення резерву знецінених запасів.

Звіт про запаси відображається по дебету витратних рахунків звітного періоду, таких як операційні витрати, і по кредиту відповідних запасів. У цьому випадку ці витрати будуть відображені у Звіті про прибутки та збитки як операційні витрати.

Згідно з МСФЗ, категорія швидкозношуваних і малоцінних предметів не існує. Якщо МШП мають невелику вартість, їх потрібно списати на витрати або обліковувати як інші оборотні активи на окремому субрахунку, щоб показати ознаку несуттєвості.

Крім того, МСФЗ не визнає напівфабрикатів як окремий компонент запасів. У випадку, якщо стаття є суттєвою, її включають у склад запасів відповідно до критеріїв визнання. У МСФЗ немає чітких правил щодо обліку запасів, отриманих безоплатно, як внесок до статутного капіталу або як результат обміну на інші запаси. Крім того, відсутні правила, які відображають витрати на транспортування та заготівлю, а також втрати від псування та недостачі.

Таким чином, можна стверджувати, що П(С)БО 9 і МСБО 2 мають характеристики, які можна порівняти. Основними характеристиками обох стандартів є визначення терміну «запаси», умови їх визнання, рекомендації щодо методів оцінки запасів і основні поняття щодо даних активів. Склад витрат, які формують собівартість, і склад запасів є основними відмінностями між двома стандартами.

В Україні застосовуються наступні стандарти обліку дебіторської заборгованості: П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» та П(С)БО 13 «Фінансові активи». За кордоном застосовуються такі стандарти: МСБО 1 «Подання фінансової звітності», МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки», МСБО 18 «Дохід», МСБО 32 «Фінансові інструменти: розкриття та подання».

Згідно із вищевказаними міжнародними стандартами дебіторська заборгованість розглядається як фінансовий актив, що дає іншому суб'єкту бізнесу право на одержання грошей чи цінних паперів.

П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», П(С)БО 13 «Фінансові активи» та МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» містять інструкції щодо оцінки та визнання дебіторської заборгованості. У П(С)БО два положення регулюють визнання та оцінку більшої частини дебіторської заборгованості, яка вважається фінансовим активом. Але оскільки в стандартах не вказано взаємних посилань, підприємці вважають, що ці посилання стосуються різних активів. Міжнародні стандарти не встановлюють єдиного підходу до визнання та оцінки дебіторської заборгованості, а інформація про неї розкривається відповідно до МСБО 39, що означає, що ця заборгованість вважається одним із видів фінансових інструментів.

Порівнюючи П(С)БО 10 та МСБО 39, слід звернути увагу на наступні відмінності між ними: згідно з національними стандартами підприємство визнає дебіторську заборгованість активом, коли існує ймовірність отримання майбутніх економічних вигід і коли її сума можна достовірно визначити; згідно з міжнародними стандартами, коли підприємство стає стороною контрактних зобов'язань, дебіторська заборгованість відображається в балансі та визнається активом.

Оцінка дебіторської заборгованості є ще однією відмінністю в обліку. За П(С)БО вона оцінюється за первісною вартістю (або чистою вартістю реалізації), тоді як за МСБО вона оцінюється за справедливою вартістю.

У обох стандартах фінансової звітності дебіторська заборгованість поділяється на короткострокову та довгострокову. Хоча міжнародні стандарти обліку є основою для національних стандартів обліку, все одно існують різниці в обліку в Україні та інших країнах через особливості національних систем.

Перш за все, необхідно відмовитися від жорсткої регламентації обліку; удосконалити національні стандарти та привести їх у відповідність до міжнародних стандартів; і забезпечити практикуючим бухгалтерам належне професійне навчання.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

На основі результатів дослідження можна зробити наступні висновки:

- Оборотні активи — це активи, які підтримують і обслуговують бізнес-процес. Такі активи в бухгалтерському обліку включають активи, які використовуються або реалізуються протягом одного операційного циклу або року. Сировина, матеріали, паливо, тара, малоцінні та швидкозношувані предмети, готова продукція, ліквідні цінні папери та гроші є оборотними активами підприємства. Активи, такі як дебіторська заборгованість, незавершене виробництво та витрати майбутніх періодів, є досить специфічними оборотними активами, які певною мірою відображають недоліки, незавершеність і нестійкість процесу виробництва.

- Що стосується особливостей досліджуваного підприємства, то воно було засновано як фермерське господарство «.....» у 1994 році під час реорганізації м'ясопереробного підприємства «Самбірчанка». Нове господарство було розділено у 1996 році на приватну фірму «.....», яка займається переробкою та сировини тваринництва, і власне фермерське господарство «.....».

- Розташування приватної фірми «.....» на 74 км від обласного центру міста Львів і 3 км від районного центру міста Самбір. На території землекористування добре розвинута дорожня мережа. У селі Самбірського району Львівської області знаходиться центральна садиба

- Андрій Іванович Білак є головою організації. 1 724 752,00 грн є статутним капіталом фірми.

- Підприємство складається з таких структурних підрозділів: група управління в загальному господарством, рільнича бригада, цех тваринництва, ремонтна майстерня, відділ обслуговування, склад і гараж.

- Метою діяльності підприємства є отримання прибутку шляхом виробництва сільськогосподарської продукції. ПФ спеціалізується на продажу зернових культур і м'яса.

- Земля є основним засобом виробництва господарства. Станом на початок 2023 року у землекористуванні було 708 га сільськогосподарських угідь, орендованих фізичними особами, а також землі, які належали померлим і іншим громадянам. З них 475 га використовуються для зрошення.

- Що стосується реалізації продукції, можна підтвердити стабільність профілю діяльності підприємства щодо виробництва та реалізації м'яса ВРХ та продуктів його переробки, як показано в даних таблиці 2.3. Їх частка протягом дослідження становила 83,29% і 11,93% відповідно.

- Крім того, ми повинні звернути увагу на тенденцію до збільшення частки ріпаку до 3,17% у структурі реалізованої продукції, що робить його основним видом рослинництва на досліджуваному підприємстві.

- Спеціалізація господарства визначається залежно від того, яка продукція становить понад 50% від загального обсягу товарної продукції. Згідно з інформацією, Самбірського району Львівської області спеціалізується на виробництві та переробці м'яса тварин. Із продукції тваринництва на даному підприємстві вирощування свиней в живій масі становить основну частку 0,8% в середньому за три роки, а виробництво меду становить 0,1%.

- Основні економічні показники діяльності підприємства, представлені в таблиці 2.4, показують, що кількість працівників у 2022 році становила 20 осіб, що на два чоловіки менше ніж у 2020 році; площа сільськогосподарських угідь зросла на 168 га, у тому числі на 55 га ріллі; і вартість реалізованої продукції зросла на 34,4%, а в абсолютному виразі на 4368,1 млн грн. Собівартість проданої продукції зросла на 2919,6 тис. грн., а валовий прибуток зріс на 1089,5 тис. грн. і рівень рентабельності зріс на 3,37 п. (28,7%) відповідно.

- Згідно з табл. 2.5 процесу оцінювання фінансово-господарської діяльності, за цей період вартість майна зросла на 1241,6 тис. грн. За цей період необоротні активи, включаючи основні засоби, зросли на 1931,2 тис.

грн. і склали 3376,8 тис. грн. у 2022 році. Оборотні активи складають значну частину майна підприємства.

- Дебіторська заборгованість підприємства зросла на 21798 тис. грн. на кінець року у порівнянні з початком року, згідно з даними про дебіторську та кредиторську заборгованість підприємства. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги становила 23,0 відсотка від загальної дебіторської заборгованості на кінець 2021 року. Що стосується дебіторської заборгованості розрахунків з бюджетом, то можна сказати, що на початку року вона становила 187 тис. грн. і займала 4,1% від загальної дебіторської заборгованості, але до кінця звітного року її не було. Інша дебіторська заборгованість значно зросла і на кінець року становила 20306 тис. грн. або 77,0 відсотка. Це зростання порівняно з початком року на 19534 тис. грн.

- Згідно з даними кредиторської заборгованості господарства, на кінець року вона також в цілому зросла по всіх показниках, становивши 10306 тис. грн., що на 7607 тис. грн. більше, ніж на початку року.

- Кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги зросла на 4 387 000 грн., а поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом на 65 000 грн. і з оплати праці на 36 000 грн. Збільшилися інші поточні зобов'язання на 3 119 000 грн.

- На кінець звітного року кредиторська заборгованість перевищувала дебіторську заборгованість на 14191 тис. грн. З однієї сторони, це позитивно, що у досліджуваного підприємства менше кредиторської заборгованості, ніж дебіторської, але все одно у нього залишається велика дебіторська заборгованість, що негативно впливає на операційну діяльність підприємства.

- Обліковий апарат, складається з трьох людей: головного бухгалтера, бухгалтера і касира. Досліджуване господарство використовує централізовану організаційну форму бухгалтерського обліку, суть якої полягає в тому, що центральна бухгалтерія підприємства виконує всю роботу з

опрацювання первинної документації. Бухгалтерський облік проводиться за допомогою журнально-ордерної форми, які складають вручну.

- Наказ «Про облікову політику» та робочий План рахунків є основними документами, які регулюють всю поточну систему бухгалтерського обліку

- У господарстві немає плану документообороту.

- Оборотні активи обліковуються на рахунках 2 і 3 класу. Рахунки містять інформацію про операції, активи та баланс. По дебету оборотні активи збільшуються, а по кредиту зменшуються. Для обліку використовується велика кількість первинних документів, зокрема накладні на товари та товари, акти, прибуткові та видаткові касові ордери, касова книга, виписки банку, документи для безготівкового обліку, звіт про використання коштів на відрядження та інші. Аналітичний облік ведеться за видами оборотних активів.

- Щодо зауважень, підприємство не складає план інвентаризації оборотних активів і не проводить аудит оборотних активів.

На нашу думку, доцільно:

1. Покращити обліково-аналітичне забезпечення для підвищення ефективності діяльності підприємства та організації обліку оборотних активів зокрема в

2. У Наказі про облікову політику приватної фірми, яку ми досліджуємо, було б розумно включити окремий розділ, який регулює організацію на підприємстві управлінського обліку. Перш за все, необхідно доповнити вже існуючий наказ про облікову політику окремим розділом, який описує мету, завдання та основні принципи діяльності управлінського обліку як одного із видів бухгалтерського обліку в досліджуваному господарстві.

3. Для правильного ведення обліку в цілому, а також для обліку руху оборотних активів, дуже важливо правильно організувати інформацію бухгалтерського апарату. Таким чином, графік документообороту первинних документів має бути розроблений і затверджений в

Це дозволяє

документам швидко надходити до бухгалтерії, де вони будуть оброблені і будуть нагромаджуватись.

4. Щоб забезпечити правильний контроль за надходженням і вибуттям оборотних активів, підприємство повинно мати належне управління первинним обліком. Отже, керівник і бухгалтери повинні чітко дотримуватися вимог чинного законодавства, включаючи правильне та повне оформлення первинних документів, наявність усіх необхідних реквізитів, своєчасне складання первинних документів з обліку руху оборотних активів і передачу їх бухгалтеру на опрацювання.

5. Ми пропонуємо застосовувати більш прогресивне та ефективне програмне забезпечення ведення бухгалтерського обліку на підприємстві в, оскільки сьогодні облік ведеться в основному вручну. Програмне забезпечення, розроблене українськими науковцями, називається Конфігурацією «Дебет Плюс» і рекомендується для ведення бухгалтерського обліку малих і середніх підприємств.

6. Для поступового переходу організації бухгалтерського обліку на основі МСФЗ необхідно відмовитися від жорсткої регламентації обліку, оскільки український бізнес все більше інтегрується з міжнародними підприємствами. Крім того, національні стандарти потрібно удосконалювати, щоб вони відповідали міжнародним стандартам, а також забезпечити належне професійне навчання практикуючих бухгалтерів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Н.С., Новицька Н.В. Основні проблеми обліку та внутрішнього аудиту дебіторської і кредиторської заборгованостей. *Науково-технічний збірник № 77*. С. 268-273.
2. Атамас П.Й. Методичні проблеми складання звіту про рух грошових коштів та шляхи їх вирішення. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2013., № 1 (14) Ст. 3-11.
3. Ашаулова М. П., Головка А. Ю., Чуб В. О., Малій О. Г. Інформаційне та методичне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства: вісник студентського наукового товариства. Харків: ХНТУСГ, 2021. Вип. 1. С. 58-62.
4. Басюк А. Удосконалення аналітичного обліку розрахунків з контрагентами в умовах його автоматизації. URL: http://www.rusnauka.com/32_PRNT_2013/Economics.
5. Белозерцев В.С., Худякова О.С. Методика обліку та аудиту розрахунків з контрагентами на підприємстві. *Економіка та держава № 1/2019*. С. 73-77.
6. Бержанір І.А., Бержанір А.Л., Яшук Т.А. Економічна сутність зобов'язань і розрахунків підприємства. *Приазовський економічний вісник*. Випуск 2(19) 2020. С. 240-244.
7. Бондаренко О.С. Сучасні підходи до обліку дебіторської заборгованості у вітчизняній та зарубіжній практиці. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 18. С. 36–39.
8. Бурак, І., & Гиршкан, Р. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління оборотними активами суб'єкта підприємницької діяльності. *Молодий вчений*, №5 (57), 2018. - С. 277-281. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4515>.
9. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит». 7-ме вид., доп. І перероб. Житомир: ПП «Рута». 2016. С. 832.

10. Верига Ю.А. Облікова політика підприємства: навч. посіб. / Ю.А. Верига, В.А. Кулик, Ю.О. Ночовна, С.Ю. Іванюк – К.: “Центр учбової літератури”, 2015. – 312 с.
11. Гнатенко Є.П. Щодо аналізу стану дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві. URL: [file://D:econof_2013_10\(1\)](file://D:econof_2013_10(1)).
12. Герасимович А.М. Економічна сутність господарських операцій як основа облікового розмежування монетарних і немонетарних активів. Науковий вісник національної академії статистики, обліку та аудиту. 2015. №3. С. 86-91.
13. Гудзь О.Є., Стецюк П. Концептуальні засади формування системи управління фінансовими ресурсами підприємств. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. № 1 (32) 2020 р. URL: <http://fkd1.ubs.edu.ua/article/view/200530>.
14. Дядюк М.А. Оборотні активи як об'єкт управління у процесі розробки та прийняття господарських рішень / М.А. Дядюк, В.В. Васильєва // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. — 2012. — Вип. 1(1). — С. 263—271. — Режим доступу: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2012_1.
15. Єдинак Т.С. Проблеми управління дебіторською заборгованістю підприємства в умовах фінансово-економічної кризи. URL: <http://firearticles.com/economika>.
16. Закон України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність” №996-ХІV від 16.07.1999 року зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
17. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>.

18. Інструкція "По інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків". Наказ Міністерства фінансів України від 11.02.94р. №69 із змінами і доповненнями від N 879 від 02.09.2014. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
19. Інструкція про порядок реєстрації виданих, повернених і використаних довіреностей на одержання цінностей. Наказ Міністерства фінансів №87 від 16.05.1996р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
20. Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті № 106 від 27.05.2022. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
21. Калюга Є.В. Фінансово-господарський контроль у системі управління : монографія. К. : Ельга, Ніка-Центр, 2014. 360 с.
22. Кияшко О.М. Облік та аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». Київ, 2011. 21 с.
23. Кривцова Т. О. Удосконалення аудиту зобов'язань підприємств. *Бізнесінформ*. № 6 2019. С. 201-209.
24. Кручак Л.В. Методика аналізу дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. - 2016. - Вип. 22 С. 161 – 165.
25. Кюрджиев А.С., Іонін Є.Є. Дебіторська заборгованість підприємства. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2018. Т. 2, № 10. С. 164–169. URL: <http://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/5633/5660>.
26. Лігоненко Л. О. Управління дебіторською заборгованістю підприємства: навч. посіб. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. 275 с.
27. Любар О.О. Удосконалення обліково-інформаційного забезпечення

- управління кредиторською заборгованістю підприємства. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. № 5, 2020. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.5.107.
28. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансових звітів» від 01.01.2012 р. №929_013 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text.
29. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів затверджені наказом Міністерства фінансів України 10.01.2007 р. № 2 "Бухгалтерія в сільському господарстві" № 5, 2007р. с. 2-24.
30. Методичні рекомендації щодо застосування реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств. Наказ Міністерства аграрної політики України від 4 червня 2009 р. №390 URL: <http://www.uazakon.com/big/text1166/pg1.htm>.
31. Мягких І. М. Методичний підхід до аналізу та оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості як складових управління фінансової стійкості авіакомпаній України. *Сталий розвиток економіки*. 2013. №4 (21). С.255-262.
32. Орлова В.К. Фінансовий облік : навч. підруч. / В. К. Орлова, М. С. Орлов, С. В. Хома. 2-ге вид., доп. і переробл. К. : Центр навчальної літератури, 2010. 510 с.
33. Податковий кодекс України прийнятий 4 грудня 2010р. набув чинності 1 січня 2011р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.
34. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні 29.12.2017 № 148. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
35. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.
36. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського

- обліку 9 «Запаси» : Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.99 р. № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>.
37. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>
38. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.2001 р. № 559. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text>.
39. Порядок проведення дооцінки залишків матеріальних цінностей Наказ Міністерства фінансів № 69 від 12.08.1994р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text>.
40. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>.
41. Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 24 травня 1995 р. №88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
42. Савченко А.М., Коротаєва І.Р. Аналіз кредиторської заборгованості на прикладі підприємства ПАТ «Монделіс Україна». *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*, №18 (2019), 174-180.
43. Савченко А. М. Аналіз дебіторської заборгованості підприємства за допомогою економіко-математичних методів. *Економіст*. 2017. №3. С.27-32.
44. Стоянова-Коваль С. С. Оборотні активи аграрних підприємств: економічна сутність та науково-методичні підходи до специфіки їх класифікації / С. С. Стоянова-Коваль, М.Д. Білик // Науковий вісник Ужгородського

- національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2018. - Вип. 10(2).
45. Чорненька О.Б. Напрями вдосконалення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємствах. *Наукові записки / Scientific papers*. 2016 / 2 (53). С. 259-269.
46. Чорнобривець М.М. Дебіторська заборгованість: сутність та причини виникнення. *Європейські перспективи*. 2013. № 10. С. 181–185.
47. Шарапа О.М. Особливості економічного аналізу кредиторської заборгованості підприємства. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. *Міжнародний науковий журнал*. 2016. Випуск 6. С.91-101.
48. Shapovalova Alla, Kuzmenko Olena, Polishchuk Oleh, Tetyana Larikova, Myronchuk Zoriana (2023), National accounting and reporting standards in the era of digitalization of the economy. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2023. Vol. 4 (52). P. 33-52. <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4102> <https://doi.org/10.55643/fc aptp.4.51.2023.4102> Web of Science.
49. Щирба М.Т. Облікова політика як інструмент організації управлінського обліку на підприємстві / М.Т. Щирба, І.М. Щирба, М.М. Щирба // *Економіка і суспільство* № 8. – 2017 р. – С. 830-836.
50. Ямненко Г.О. Механізм управління дебіторською заборгованістю підприємства. *International Electronic Scientific Journal*. 2017. Т. 3. № 2. URL: <https://pathofscience.org/index.php/ps/article/download/286/353>.